

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

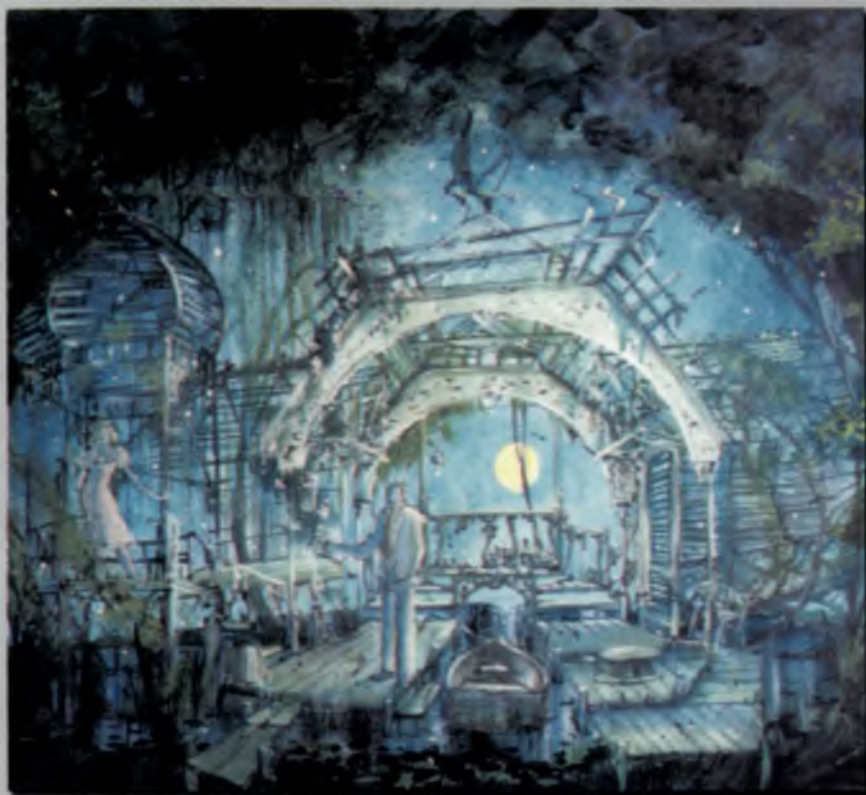
28

ΖΑΝ ΠΩΛ ΣΑΡΤΡ

(Βραβείο Νόμπελ)

ΝΕΚΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΤΑΦΟ

Μετάφραση: Σ.Κ. Φιλοπούλου

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΔΑΜΙΑΝΟΣ

ΣΕΙΡΑ: ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

28

Συγγραφέας: Ζαν – Πωλ Σαρτρ

Τίτλος: **ΝΕΚΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΤΑΦΟ**

Μετάφραση: Σ. Ν. Φιλοπούλου

Μακέτα εξωφύλλου: *ΘΕΟΦΑΝΗΣ*

Φίλμς-μοντάζ: Σαράτση

© Copyright: Για την Ελληνική Γλώσσα & Χαρακτικά
για όλο τον κόσμο: Ν. Α. Δαμιανός

ISBN: 960-228-317-3

Κεντρική Διάθεση: Δωδώνη

Εκδοτικός Οίκος: Δαμιανός

Ιδρυτής: Α. Δαμιανός 1915 - 1986

Γραφεία: Δ. Πλακεντίας 31

Μελέσια - 151 27 - Αθήνα

ΖΑΝ — ΠΩΛ ΣΑΡΤΡ

(Βραβείον Νόμπελ)

ΝΕΚΡΟΙ
ΧΩΡΙΣ
ΤΑΦΟ

(Θέατρο)

Δύο πράξεις, τέσσερις εικόνες

Μετάφραση

Σ. Ν. Φιλοπούλου

Πρόσωπα (με την σειρά που βγαίνουν στη σκηνή).

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

ΣΟΡΜΠΙΕ

ΚΑΝΟΡΙΣ

ΛΟΥΚΙΑ

ΕΡΡΙΚΟΣ

1ος ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

ΖΑΝ

ΚΛΟΣΕ

ΛΑΝΤΡΙΕ

ΠΕΛΛΕΡΕΝ

ΚΟΡΜΠΙΕ

2ος ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

ΣΚΗΝΗ I

Πρώτη εικόνα

Κανορίς, Σορμπιέ, Φραγκίσκος, Λουκία, Έρρικος.

(Μιά σοφίτα που φωτίζεται από ένα φεγγίτη. Ένας σωρός από παράταιρα πράγματα: παλιολιπάουλα, μιιά άχρηστη σόμπα, μιιά κούνια ραφείου, χωρίς κεφάλι, πάνω στο τρίποδό της... Ο Κανορίς κι ο Σορμπιέ κάθονται, ο ένας πάνω σ' ένα μπαούλο, ο άλλος σ' ένα σκαμνί. Η Λουκία έχει ανέβει στη σόμπα.

"Όλοι φορᾶνε χειροπέδες. Ο Φραγκίσκος, κι αυτός με χειροπέδες, πάει πάνω - κάτω. Ο Έρρικος, κοιμάται ανάσκελα στο πάτωμα).

ΦΡΑΓ. Επιτέλους, πέστε κάτι.

ΣΟΡ. (Τὸν κοιτάζει) τί θές νά ποῦμε;

ΦΡΓ. "Ότι μπορεί νά σπάσει αὐτή τή φριχτή σιωπή.

(Ξαφνικά ἀκούγεται δυνατά λαϊκή μουσική ἀπὸ κάποιο ραδιοφώνου τοῦ κάτω πατωματος).

ΣΟΡ. Νά αὐτὸ πού ζητᾶς.

ΦΡΓ. Ὁχι, δὲν εἶναι αὐτό. Εἶναι δική τους... (Ξαναρχίζει νὰ πηγαينوέρχεται. Σταματᾶει ἀπότομα). Νά...

ΣΟΡ. Τί συμβαίνει;

ΦΡΑΓ. Αὐτοί, θά μ' ἀκούῃν καὶ θά σκέφτονται: ὁ πρῶτος πού δὲ θ' ἀντέξει...

ΚΑΝ. Καλά, μὴν ἐκνευρίζεσαι. Κάθησε. Βάλε τὰ χέρια στὰ γόνατα. Τὰ σίδερα θά σ' ἐνοχλοῦν λιγότερο. Καὶ μὴ λές τίποτα. Προσπάθησε νὰ κοιμηθεῖς. Ἦ σκέψου...

ΦΡΑΓ. Τί θά βγεῖ ἀπ' αὐτό;

(Ὁ Κανορὶς κουνάει τοὺς ὤμους. Ὁ Φραγκίσκος ξαναρχίζει: τίς βόλτες του).

ΣΟΡ. Φραγκίσκο!

ΦΡΑΓ. Τί εἶναι;

ΣΟΡ. Τὰ παπούτσια σου τρίζουν.

ΦΡΑΓ. Τὰ κάνω ἐπίτηδες νὰ τρίζουν. (Παύση. Ἔρχεται μπροστά στο Σορμπιέ). Ἐπιτέλους, τί μπορεῖ νὰ σκέπτεστε;

ΣΟΡ. (Σηκώνει τὸ κεφάλι). Θεὸς νὰ σοῦ πῶ;

ΦΡΑΓ. (Τὸν κοιτάζει στὰ μάτια κάνοντας ἓνα ἔθιμα πίσω). Ὁχι.. μὴ μοῦ πεῖς.

ΣΟΡ. Σκέπτεται τὴ μικρὴ πού φώναζε.

ΛΟΥΚ. (Δείχνει πὼς συνέρχεται ξαφνικά ἀπὸ τίς ἀνειροπολήσεις της). Ποιά μικρὴ;

ΣΟΡ. Τὴ μικρὴ τῆς φάρμας. Τὴν ἄκουσα πού φώναζε ὅταν μᾶς ἐπαιρναν. Ἦ φωτιά εἶχε φτάσει: κιόλας στὴ σκάλα.

ΛΟΥΚ. Ἦ μικρὴ τῆς φάρμας; Δὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς τὸ πεῖς.

ΣΟΡ. Ὑπάρχουν τόσο ἄλλοι νεκροί. Παιδι ἀκαὶ γυναῖκες. Μὰ δὲν τοὺς ἄκουσα νὰ πεθαίνουν. Ἦ μικρὴ, μοῦ φαίνεται πὼς τὴν ἀκούω ἀκόμα. Δὲν μποροῦσα ν' ἀντέξω σ' αὐτὲς τίς φωνές. Ὅστε νὰ τίς ἀκούω μόνος μου...

ΛΟΥΚ. Τό καημένο. Ἦταν δεκατριῶ χρονῶ. Γιά μᾶς πέθανε...

ΣΟΡ. Γιά μᾶς πέθαναν ἔλοι.

ΚΑΝ. (στὸ Φραγκίσκο). Βλέπεις πὼς ἦταν καλύτερα νὰ μὴν πεῖς τίποτα;

ΦΡΑΓ. Και λοιπόν; Μήπως θά ζήσουμε πολύ ακόμα; Σε λίγο θά δεις πώς όλα είναι μάταια.

ΣΟΡ. Δέν ήθελα νά πεθάνουν.

ΦΡΑΓ. Μήπως ήθελα εγώ; Φταίμε πού δέν πέτυχε ή δουλειά;

ΣΟΡ. Ναι, φταίμε.

ΦΡΑΓ. Έατελέσαμε διαταγές.

ΣΟΡ. Ναι...

ΦΡΑΓ. Μάς είπαν: «σκαρφαλώστε και πάρτε τὸ χωριό». Τούς ἀπαντήσαμε: «Εἶναι ἡλίθιο, οἱ Γερμανοὶ εἶναι εἰδοποιημένοι και θά μάς χτυπήσουν». «Όχι, μάς είπαν, νά πάτε νά πάρετε τὸ χωριό». Πάει καλά. Ἀνεθήκαμε. Ποῖος φταίει γι' αὐτό;

ΣΟΡ. Ἐπρεπε νά τὸ πάρουμε.

ΦΡΑΓ. Δέν μπορούσαμε νά πετύχουμε.

ΣΟΡ. Ξέρω... Κι όμως ἔπρεπε νά τὸ πάρουμε... (Παύση). Τραχόσοι!.. Τραχόσοι πού δέν ήθελαν νά πεθάνουν. Κι όμως πέθαναν γιά τὸ τίποτα. Ξαπλωμένοι ἀνάμεσα στις πέτρες... Ὁ ήλιος τούς φήγει... Φαίνονται ἀπ' όλα τὰ παράθυρα... Ἐξ' αἰτίας μας... Ἐμεῖς φταίμε, πού σ' αὐτὸ τὸ χωριὸ δέν υπάρχουν παρὰ φαντάροι, τοῖχοι και πέτρες. Θά ναι φρικτὸ νά πεθάνης μ' αὐτὲς τίς κορυγές στὰ αὐτιά σου!..

ΦΡΑΓ. (Φωνάζει). Ἄσε μας ήσυχους μὲ τούς πεθαμένους σου. Εἶμαι ὁ πιὸ νέος κι όμως δέν ἔμαθα παρὰ νά ὑπακούω! Εἶμαι ἀθῶος! Εἶμαι ἀθῶος!..

ΛΟΥΚ. (Σιγανά). Φραγκίσκο!

ΦΡΑΓ. (Τά χάνει. Μὲ φωνή συγχυτημένη). τί;

ΛΟΥΚ. Ἐλα κάθισε κοντά μου, μικρούλη ἀδελφέ. (Ἀναποφάσιστα. Σαναλέει πιὸ σιγά). Ἐλα. (Αὐτὸς κάθεται. Τοῦ χαιδεύει τὸ πρόσωπο μὲ τὰ δύο δεμένα της χέρια). Εἶσα: ζεστός. Ἐχεις μαντήλι;

ΦΡΑΓ. Στήν τσέπη μου. Δέ μπορῶ νά τὸ πιάσω.

ΛΟΥΚ. Σ' αὐτὴ τὴν τσέπη;

ΦΡΑΓ. Ναι. (Ἡ Λουκία ἀπλώνει τὴ μιὰ παλάμη της στήν τσέπη τοῦ σακχακιῦ του. Βγάζει ἕνα μαντήλι και τοῦ σκουπίζει τὸ πρόσωπο).

ΛΟΥΚ. Εἶσα ἰδρωμένος... τρέμεις... Δέν εἶναι ἀνάγκη νά κουράζεσαι... σταμάτα... μὴν περπατᾶς...

ΦΡΑΓ. "Ας μπορούσα νά βγάλω τὸ σακκάκι.

ΛΟΥΚ. Μὴν τὸ σκέπτεσαι ἀφοῦ δὲ μπορεῖ νά γίνει τίποτα. (Γραβάζει τὶς χειροπέδες της). Νά, μὴν ἐλπίζεις πῶς θά σπάσουν. Ἦσύχαζε. Πάρε θαθεῖα ἀνάσα. Πῆς πῶς εἶσαι νεκρός. Ἐγὼ δὲν κάνω τίποτα. Εἶμαι γαλήνιη... φυλάω τὶς δυνάμεις μου.

ΦΡΑΓ. Τί κερδίζεις; Γιὰ νά μπορεῖς νά φωνάζεις δυνατότερα σὲ λίγο; Πόση ζωὴ μᾶς μένει; "Α! πῶς θά ἤθελα νά ερισκόμουν μακριά!... (προσπαθεῖ νά στρωθεῖ).

ΛΟΥΚ. Μὴ σηκώνεσαι.

ΦΡΑΓ. Πρέπει νά κάνω μιὰ βόλτα. Μόλις σταματήσω ἀρχίζω νά σκέπτομαι. Καὶ δὲ θέλω ν' ἀσκέπτομαι.

ΛΟΥΚ. Μικρούλη μου!

ΦΡΑΓ. (Γλιστράει στὰ γόνατα τῆς Λουκίας). Λουκία δλα εἶναι τόσο σκληρά. Δὲ μπορῶ νά δῶ τὰ πρόσωπά σας. Μὲ τρομάζουν.

ΛΟΥΚ. Ἀκούμπησε τὸ πρόσωπό σου στὰ γόνατά μου. Ναι, δλα εἶναι σκληρά καὶ σὺ τόσο μικρούλης. "Αν κανένας μπορούσε ἀκόμα νά σοῦ χαμογελάσει θά σοῦ ἔλεγε: «Μικρὲ μου...». "Αλλοτε ἐρχόσουν σὲ μένα καὶ μοῦ ἔλεγες τοὺς πόνους σου. Μικρὸ μου... φτωχὲ μου μικρούλη. (Ξαφνικὰ σηλώνει τὸ κορμί της). Δὲ μπορῶ πιά. Ἡ ἀγωνία μὲ στέγνωσε. Δὲ μπορῶ πιά νά κλάψω.

ΦΡΑΓ. Μὴ μ' ἀφήνεις μόνο μου. Μοῦ ἔρχονται ἰδέες πού μὲ κάνουν νά ντρέπομαι.

ΛΟΥΚ. "Ακουσε. Ὑπάρχει κάποιος πού μπορεῖ νά σὲ βοηθήσει. Δὲν εἶμαι ἐντελῶς μόνη, (Παύση). Ὁ Γὰς εἶναι μαζί μου, ἂν ἴθιλες...

ΦΡΑΓ. Ὁ Ζάν;

ΛΟΥΚ. Δὲν τὸν ἐπισκεπτον. Πάει γιὰ τὴ Γρενόδλη. Θά ἴναι ὁ μόνος πού θά ζεῖ αὔριο.

ΦΡΑΓ. Καὶ λοιπόν;

ΛΟΥΚ. Θά πάει νά βρεῖ τοὺς ἄλλους. Θά ξαναρχίσουν ἀλλοῦ. Κι ὕστερα ὁ πόλεμος θά τελειώσει, θά ζοῦν στὸ Παρίσι, ψυχα, μὲ ὠραῖες φωτογραφίες, μ' ὠραῖες κάρτες, μὲ τὰ πραγματικὰ τους ὀνόματα...

ΦΡΑΓ. Καὶ λοιπόν; "Ολα μοῦ εἶναι ἀδιάφορα. Τί μποροῦν δλα αὐτὰ νά μοῦ δώσουν;

ΛΟΥΚ. Πάει μέσα ἀπὸ τὸ δάσος. Οἱ λεῦκες.... Τὸ μυαλό

ΛΟΥΚ. Πάει μέσα ἀπὸ τὸ δάσος. Οἱ λεῦκες... Τὸ μυαλό

του είναι σὲ μένα. Μονάχα αὐτὸς κώθει στοργή γιὰ μένα. Καὶ γιὰ σένα. Σὲ σκέπτεται. Σκέπτεται πὼς εἶσαι ἕνας φτωχὸς μικρούλης. Προσπάθησε νὰ δεις τὸν ἑαυτὸ σου μὲ τὰ μάτια του. Μπορεῖ νὰ κλαίει. (Δακρύζει).

ΦΡΑΓ. Καὶ σὺ μπορεῖς νὰ κλαῖς.

ΛΟΥΚ. Κλαίω μὲ τὰ δάκρυά του. (Πάυση. Ὁ Φραγκίσκος πετιέται ἀπότομα).

ΦΡΑΓ. Ἄρκετὰ παίξαμε. Κοντσῶ νὰ τὸν μισῶ.

ΛΟΥΚ. Κι ὁμως τὸν ἀγαποῦσες.

ΦΡΑΓ. Ὅχι ὅπως ἐσύ.

ΛΟΥΚ. Ναι, ὄχι ὅπως ἐγώ. (Ἀκούγονται ἐπίματα σὲ διάδρομο. Ἡ πόρτα ἀνοίγει. Ἡ Λουκία πετιέται ὀρθια. Ὁ στρατιώτης τοὺς κοιτάζει. Σὲ λίγο ξανακλείνει τὴ νύκτα).

ΣΟΡ. (Σηκώνει τοὺς ὄμους). Παίζουν μαζί μας. Ἐγὼ γιατί σηκώνω;

ΛΟΥΚ. (Ξανακάθεται). Νόμιζα πὼς θὰ μᾶς ἔπαιρναν.

ΚΑΝ. Δὲ θὰ ῥθουν τόσο γρήγορα.

ΛΟΥΚ. Γιατί ὄχι;..

ΚΑΝ. Κάνουν τὸ παιγνίδι τους. Πιστεύουν πὼς θὰ μᾶς σπάσουν τὸ ἴθιλό.

ΣΟΡ. Κάνουν λάθος. Ὅταν σ' ἀφήνουν νὰ περιμένεις ἀρχίζεις νὰ σκέπτεσαι.

ΚΑΝ. Ναι, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἔχεις ὄλον τὸν καιρὸ νὰ συνέρθεις. Θυμᾶσαι τότε, πού μ' ἐπιασαν; Ἦρθαν στίς τέσσερις τὸ πρωτὸ. Λίγο νὰ μὲ πύεζαν θὰ τὰ ἔλεγα ὄλα. Κι ὁμως, δὲ μὲ ρώτησαν τίποτα. Δέκα μέρες ἀργότερα ἔβαλαν τὰ μεγάλα τους μέσα. Μὰ ἦταν ἀργὰ πιά. Ἐχασαν τὴν εὐκαιρία νὰ μ' ἀφηνειάσουν.

ΣΟΡ. Ἐφαγες ξύλο;

ΚΑΝ. Ὅσο ἤθελα.

ΣΟΡ. Γροθιές;

ΚΑΝ. Γροθιές, κλωτσιές...

ΣΟΡ. Ἦθελες νὰ μιλᾶσεις;

ΚΑΝ. Ὅχι. Ὅσο τίς τρώς τόσο ἀντέχεις...

ΣΟΡ. Ἀντέχεις... (Πάυση). Κι ἂν σὲ χτυπάνε σὰ καλάμα; Στους ἀγκῶνες;

KAN. "Όχι, άντέχεις; (Με γλώσσα). Σορμπιέ...

ΣΟΡ. Τι;

KAN. Μή τούς φοβάσαι. Δέν έχουν φαντασία.

ΣΟΡ. Έγώ φοβάμαι τον έαυτό μου.

KAN. Μά γιατί; Δέν έχουμε τίποτα γά τούς πούμε. "Ό,τι ζέ
ραμε τό έμαθαν. "Άκουσε. (Παύση). Δέν είναι όπως φαίνονται.

ΦΡΑΓ. Τι θές γά πεις;

KAN. Δέ μπορώ γά σάς τό εξηγήσω. Θα σάς φέρω ένα πα-
ράδειγμα. "Ήμουν κλεισμένος στή Φυλακή. "Εσφιγγα δυνατά τά
δόντια... "Η ώρα περνούσε γρήγορα. Πέρασαν τρείς ώρες (χαμο-
γελάει). Τρείς ώρες έκανα ν' άνοιξω τό στόμα μου. Φυλακές...
άκόμα άκούω τά τραγούδια τών γυναικών άπ' έξω... κάποιος φο-
ρούσε μυτερές μπότες...

ΣΟΡ. Πότε ήταν;

KAN. Τό 1936.

ΣΟΡ. Τό 36; "Απίστευτο. "Ήμουν και γώ τό 36. Θυμάσαι;
Γύρω - γύρω ύπήρχαν φραγκοσυκιές. "Εσύ μέσα και γώ άπ' έξω.
(Γελάει). Δέν είναι άστείο;

KAN. Ναι, είναι άστείο.

ΣΟΡ. (Ξαφνικά). Κι άν σέ βασανίσουν;

KAN. "Ε;

ΣΟΡ. "Αν σέ βασανίσουν μέ τά έργαλεία τους; ("Ο Κανονίς
σηκώνει τούς ώμους). Νομίζω πώς θ' άντέξω μέ τή μετριοφροσύ-
νη. Σε κάθε χτύπημα θά συλλογίζομαι: «αυτό τό 'χω άντέξει κι
άλλοτε». Δέν είναι καλή ή μέθοδος μου;

KAN. Δέν ύπάρχει καμιά μέθοδος.

ΣΟΡ. "Αλήθεια, τί θά 'κανες έσύ;

ΛΟΥΚ. Δέ μπορείτε γά σιωπάσετε; Κοιτάξτε τον μικρό. Νο-
μίζετε πώς τού δίνετε κουράγιο. Περιμένετε λίγο και θά σάς τό
πούν οι ίδιοι.

ΣΟΡ. "Άσε μας ήσυχους. "Άς κλείσει τ' αυτιά του, άν δέν
θέλει ν' άκούει.

ΛΟΥΚ. Μήπως πρέπει γά κλείσω και γώ τό στόμα μου; Δέ
θέλω γά σάς άκούω, γιατί θά σάς συχαθώ. Είναι ανάγκη γά πά-
ρετε κουράγιο μ' έτις λέξεις; Είδα κάποτε γά πεθαίνουν τά ζώα
σιωπηλά. Νά πεθάνετε λοιπόν μέσα στή σιωπή.

ΣΟΡ. Μά ποιός μίλησε γιά θάνατο; Μιλάμε γι' αυτό πού θά μάς κάνουν. Πρέπει νά 'μαστε προετοιμασμένοι.

ΛΟΓΚ. Δέ θέλω νά προετοιμαστώ. Γιατί νά ζήσω δυό φορές αútές τίς ώρες πού θά 'ρθουν; Κοιτάξτε τόν Έρρίκο. Γιατί νά μήν κοιμηθούμε;

ΣΟΡ. Νά κοιμηθούμε; Καί νά 'ρθουν νά μέ πετάξουν μέσα από τόν ύπνο μου; Δέ θά·μ' άρεσε καθόλου. Δέν έχω καιρό γιά χάσιμο.

ΛΟΓΚ. Τότεσκέψου κάτι πού τó άγαπάς. Έγώ σκέπτομαι τόν Ζάν, τή ζωή μου, τó μικρό, όταν ήταν άρρωστο, καί τó περιποιάμουν στό ξενοδοχείο τού Άρμασόν. Τά πύνα ήταν μιá πράσινη θάλασσα πού έρχόταν κύματα - κύματα, ώς τó παράθυρό μας.

ΣΟΡ. (Είρωνικά). Πράσινα κύματα, άλήθεια; Σού είπα. Δέν έχω καιρά γιά χάσιμο.

ΛΟΓΚ. Σορμπιέ, μού φαίνεσαι άγνώριστος.

ΣΟΡ. (Τά χάνει). Πάει καλά, μέ πειράζουν τά νεύρα μου. Νευριάζω σάν τίς κοπελίτσες. (Σηκώνεται καί τήν πλησιάζει). Ό καθένας αντιδρά μέ τόν τρόπο του. Έγώ δέν άξιζω τίποτα. όταν δέν είμαι προετοιμασμένος. "Αν μπορούσα νά γυρίσω τόν πόνο από πριν... μόλις λίγο πριν... νά δώ είναι.. ίσως νά 'μουν πιό σίγουρος γιά μένα. Δέ φταίω. Πάντοτε ήμουν σχολαστικός. Ωστόσο αισιότατος μόνος. (Παύση). "Αν δές δέν ξαναμιλάω.

ΦΡΑΓ. Άς' τους νά μιλάνε. "Ας λένε ό,τι θέλουν. Μ' άρέσει: νά τούς άκούω.

ΛΟΓΚ. Κάνετε όπωσ θέλετε. (Παύση).

ΣΟΡ. (Μέ φωνή χαμηλή). "Ε! Κανονίς. (Έκείνος σηκώνει: τó κεφάλι του). Γνώρισεσ ποτέ σου τέτοιους; Πές μου!

ΚΑΝ. Ναι, γνώρισα.

ΣΟΡ. Λοιπόν;

ΚΑΝ. Καί τί θά μπορούσαμε νά προδώσουμε;

ΣΟΡ. "Ηθελα νά ξέρω, άντεξαν;

ΚΑΝ. Νά σοβ πώ. Κάποιος χτυπήθηκε στό πρόσωπο μ' ένν δίκαννο. "Ηθελε ν' αυτοκτονήσει. Φυσικά δέν τó κατόρθωσε κι έμεινε άόματος γιά όλη του τή ζωή. Τόν είδα πολλές φορές στους δρόμους νά τόν έδηγει μιá Άρμένισα. Στεπεύταν πώς είχε πληρώσει. Ό καθένας πιστεύει πλήρως ή όχι; Άπό τότε πού

Έγινε από τη φυλακή, τού άρεσαν τὰ λουκούμια, γιατί είναι πολύ γλυκά.

ΣΟΡ. Βρέ τόν τυχερό!...

ΚΑΝ. Χμ!

ΣΟΡ. "Αν έσπαξα μπροστά σ' αυτούς ίσως παρηγορούμουν με τὰ ζαχαρωτά.

ΚΑΝ. Αυτά είναι λόγια. Δέ μπορείς νά τό ξέρεις από τὰ πρίν. Πρέπει νά τό ζήσεις.

ΣΟΡ. Όπωσδήποτε δέ θά τὰ πήγγαινα και τόσο καλά με τόν έαυτό μου. Θά προτιμούσα τό δίκαννο.

ΦΡΑΓ. Έγώ προτιμώ τὰ λουκούμια.

ΣΟΡ. Φραγκίσκο!

ΦΡΑΓ. Τι! Φραγκίσκο! Μήπως ήξερεις τίποτα δευ ήρθα κοντά σας; Μου είπατε ή αντίσταση έχει ανάγκη από ανθρώπους». Δέ μου είπατε πώς έχει ανάγκη από ήρωες: "Έγώ, όμως, δέν είμαι ήρωας. Κάνω δι,τι μου είπαν. Μοιράζω προκηρύξεις, μεταφέρω όπλα και μου λέγατε πώς έχω ύψηλό ήθικό. Κανένας όμως δέ μου είπε τι με περιμένει στο τέλος. Σας όρκίζομαι πώς ποτέ δέν έμαθα σέ τι μετλάδες έμπαινα.

ΣΟΡ. Τό ξερεις. "Ηξερεις πώς ό Ρενέ είχε βασανιστεί.

ΦΡΑΓ. Ούτε τό σκέφτηκα ποτέ (Παύση). Τή μικρή πού πέθανε, τή λυπόαστε, και λέτε: «εμείς φταιμε πού πέθανε». Και γώ, αν μιλήσω, τήν ώρα πού θά με καίνε με τὰ τσιγάρα τους, θά πείτε πώς είμαι ή καθαρίμα, και θά μου δώσετε ένα δίκαννο, αν δέ με καθαρίσετε τεις οι ίδιοι. Όσοόσο, μόνον δυό χρόνια είμαι μεγαλύτερος από μικρή.

ΣΟΡ. Μιλούα για μένα.

ΚΑΝ. (Πλησιάζει στον Φραγκίσκο). Δέν έχεις πιά κανένα καθήκον. Ούτε υποχρέωση. Δέν ξέρουμε τίποτα και τίποτα δέν έχουμε νά κρίψουμε. "Ας έτοιμαστέι ό καθένας για νά ύποφέρει όσο γίνεται λιγότερο. Με ποιόν τρόπο; Δέν έχει σημασία. (Ό Φραγκίσκος γαληνεύει λίγο - λίγο αλλά διατηρεί κάποια έξαψη. "Η Λουκία τόν σφίγγει άπόάνω της).

ΣΟΡ. Τά μέσα δέν έχουν σημασία. "Ασφαλώς. Φωνάζτε, κλάψτε, παραινεθήτε, ζητήστε τους συγχόμη, αναφερθείτε στο παρελθόν σας για νά βρείτε κάτι νά τούς έμυστηρευτείτε, προ-

ὄστε... Μὰ ἄς μὴ γελιόμαστε. Δὲ θὰ βροῦμε τίποτα νὰ μαρτυρήσουμε, ἔλας οἱ μικροβρωμῆς μας θὰ μείνουν μέσα μας καλλιμένας... Ἴσως ἔτσι νὰ 'ναι καλύτερα. (Παύση). Δὲν εἶμαι δέξαι-
ας γι' αὐτό.

ΚΑΝ. Δηλαδή τί θὰ 'θελες; Νὰ ξέρεις ἓνα ὄνομα ἢ μιὰ ἡμερομηνία, γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ τοῦς τὰ κρύψεις;

ΣΟΡ. Δὲν ξέρω. Δὲν ξέρω ἀκόμα κι ἂν θὰ μπορούσα νὰ μὴ μιλήσω;

ΚΙΑΝ. Λοιπόν;

ΣΟΡ. Θὰ 'θελα νὰ γνωρίσω τὸν ἑαυτό μου. Τὸ ἥθερα πῶς κάποτε θὰ τελείωναν ἔλα καὶ πῶς θὰ μὲ στήριξε στὸν τοῖχα, μόνα μου, μὲ τὸν ἑαυτό μου. Κι ἔλεγα: Θ' ἀντέξεις στὸ χτύπημα; Μ' ἐνδιαφέρει τὸ σῶμα μου. Ἐχω ἓνα κακοφτιαγμένο κορμὶ μὲ γυναικεῖα νεύ; κ. Ἐ! λοιπόν, ἢ σιγῆ μὴ ἦρθε. Θὰ μὲ δουλέψουν μὲ τὰ ἐργαλεῖα τοῦς γιὰ νὰ μαρτυρήσω. Ἀλλά, γιατί; Θὰ ὑποφέρω γιὰ τὸ τίποτα, θὰ πεθάνω χωρὶς νὰ ξέρω γιατί πεθαίνω. (Ἡ μουσικὴ σταματᾷ. Σαφιδάζονται Προσπαθοῦν ν' ἀκούσουν).

ΕΡ. (Ευπνᾷ ἀπότομα). Τί τρέχει; (Παύση). Τελείωσε ἢ πόλκα. Τώρα θὰ μᾶς μάθουν χορὰ, φαντάζομαι. (Ἡ μουσικὴ ξαναρχίζει). Λάθος... Καλύτερα ποὺ ἀγαπάμε τόσο τὴ μουσικὴ. (Στηνώνεται) Ὀνειρευόμουν πῶς χόρευα, μὲ τὴ Σεχραζάτ. Ἐρετω, ἢ Σεχραζάτ, στὸ Παρίσι... Δὲν πῆγα ποτὲ ἐκεῖ. (Στέκει ἄρθιος). Νά, λοιπόν... Θέλεις νὰ χορέψουμε Λοσκία;

ΛΟΥΚ. Ὁχι.

ΕΡ. Μήπως σ' ἐνοχλοῦν καὶ σῆμα τὰ χέρια μου, μὲ τίς χειροπέδες; Μοῦ φαίνεται πῶς πρῆστησαν ὅσο κοιμήσομαι. Τί ὥρα εἶναι;

ΚΑΝ. Τρεῖς.

ΛΟΥΚ. Πέντε.

ΣΟΡ. Ἐξή.

ΚΑΝ. Δὲν ξέρουμε.

ΕΡ. Δὲν ξέρουμε.

ΕΡ. Εἶχες ἓνα ρολόι.

ΚΑΝ. Μοῦ τὸ ἄσπασαν μὲ τίς χειροπέδες. Αὐτὸ ποὺ ξέρω, ἔμως εἶναι πῶς κοιμήθηκα ἀρκετά.

ΕΡ. Έχασα τὸν καιρὸ μου. (Στὸν Κανορίς). Βόηθα με. (Ὁ Κανορίς τοῦ βάζει τὰ χέρια του νὰ πατήσει. Ἐκείνος σκαρφαλώνει στὸν φεγγίτη). Κοντεύει πέντε. Τὸ καταλαβαίνω ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἐχε δίκιο ἡ Λουκία. (Κατεβαίνει). Ἡ δημοκρατία καίγεται ἀκόμα. Λοιπὸν δὲ θέλεις νὰ χορέψουμε; (Παύση). Αὐτὴ τῆ μουσικῆ τῆ μουσῆ.

ΚΑΝ. (Ἀδιάφορα). Μπᾶ!

ΕΡ. Ὁ ἀκούγεται ὡς τῆ φάρμα.

ΚΑΝ. Δὲν ὑπάρχει κανένας γιὰ νὰ τὴν ἀκούει.

ΣΡ. Ξέρω, μπαίνει ἀπὸ τὸ παράθυρο, στριφογυρίζει ἀνάμεσα στὰ πτώματα. Ἡ μουσικῆ, ὁ ἥλιος, ωραία εἰκόνα. Καὶ τὰ κορμὰ εἶναι κατάμαυρα. (Παύση). Τί ἔχει ὁ μικρός;

ΛΟΥΚ. Δὲν εἶναι καλά. Ὅχτῶ μέρες ἔχει νὰ κλείσει μάτι. Τί ἔκανες γιὰ νὰ κοιμηθεῖς;

ΕΡ. Δὲν ξέρω καὶ γὼ πὼς ἐκεῖ πού στεκόμουν ἀποκοιμήθηκα. (Γελάει). Μὰς ξέχασε ὁλος ὁ κόσμος. (Πλησιάζει τὸ Φραγκίσκο). Φτωχὸ σπουρριτάκι. (Τοῦ χαϊδεύει τὰ μαλλιά. Ἐστέρνα σταματάει ἀπότομα. Γυρίζει στὸν Κανορίς). Ποῖο εἶναι τὸ φταίξιμό μας;

ΚΑΝ. Δὲν ξέρω. Ἀλλὰ αὐτὸ τι σημασία μπορεῖ νὰ ἔχει;

ΕΡ. Ἐγινε ἐδῶ ζημιὰ. Καὶ αἰσθάνομαι ἔνοχος.

ΣΟΡ. Καὶ σὺ; Αὐτὸ μ' εὐχαριστεῖ. Νόμιζα πὼς εἶμαι μονάχος.

ΚΑΝ. Ὡ ναί, καὶ γὼ τὸ ἴδιο. Νιώθω ἔνοχος. Ἀλλὰ σὲ τί ἀλλάζει αὐτό;

ΕΡ. Δὲ θὰ ξελα νὰ πεθάνω μ' ἓνα βάρος στὴν καρδιά.

ΚΑΝ. Μὴν σπᾶς τὸ κεφάλι σου. Ἐγίμαι βέβαιος πὼς οἱ φίλοι μας ἔξω δὲ θὰ μᾶς κατηγορήσουν.

ΕΡ. Μοῦ εἶναι ἀδιάφορο. Τί θὰ ποῦν οἱ ἀπ' ἔξω. Ἐγὼ θέλω νὰ ταχτοποιηθῶ μὲ τὸν ἑαυτό μου.

ΚΑΝ. (Ἀνόρεχτα. Λίγο πειραγμένος). Λοιπὸν; Μήπως θέλεις κανέναν ἐξομολογητῆ;

ΣΡ. Στὸ διάβολο ὁ ἐξομολογητῆς. Ἐγὼ ὁ ἴδιος θέλω κλιτροὺς λογαριασμοὺς μὲ τὸν ἑαυτό μου. (Παύση). Δὲν ἔπρεπε νὰ γίνουιν ἔτσι. (Μονολογεῖ). Ἄς μπορούσα νὰ βρῶ πῶς ἔγινε τὸ λάθος.

KAN. Και τι θά κέρδιζες;

ΣΡ. Θά τὸ ἀντιμετώπιζα ἀντρίκια καὶ θά 'λεγα: νά γιατί πεθαίνω. Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, δὲ γίνεται νά πεθαίνεις σάν ποντικός, γιὰ τὸ τίποτα καὶ νά μὴ μπορεῖς νά θγάλεις οὔτε φωνή.

KAN. (Σηκώνει τοὺς ὄμους). Μπιά!

ΣΟΡ. Γιατί σηκώνεις τοὺς ὄμους σου; Ἐχεις τὸ δικαίωμα νά κοιτάξεις νά σωθεῖ. Αὐτὸ εἶναι ὅ,τι τοῦ ἀπόμεινε.

KAN. Ἀσφαλῶς. Ἄς σωθεῖ, ἂν μπορεῖ.

ΣΡ. Εὐχαριστῶ πού μου τὸ ἐπιτρέπεῖς. (Παύση). Θά 'κανες καλά, ὅσο γίνεται ἀκόμα, νά σωθεῖς καὶ σύ. Δὲ μᾶς παίρνει ὁ καιρὸς.

KAN. Ἐγώ; Γιατί; Σὲ τί θά ἀφελούσε; Εἶναι μιά ὑπόθεση ἐντελῶς προσωπικῆ.

ΕΡ. Ἐντελῶς προσωπικῆ; Σίμφωνοι. Κι ὕστερα!

KAN. Ποτέ μου δὲν ἀναρπάστηκα ἀπὸ τίς προσωπικὲς μου προθέσεις. Οὔτε γιὰ τίς ξένες, οὔτε γιὰ τίς δικές μου.

ΕΡ. (Χωρὶς ν' ἀκούγεται). Ἄς μπορούσα τοῦλάχιστο νά πῶ πῶς ἔκανα ὅ,τι μπορούσα! Τίποτα!.. Ἴσως νά ζητάω πολλά. Στὰ τριάντα μου, αἰσθάνομαι ἔνοχος. Ἐνοχος γιατί ζῶσα. Καὶ τώρα, ὑπάρχουν σπύτια πού καίγονται ἐξαιτίας ἐνός λάθους μου. Ὑπάρχουν σκοτωμένοι ἀθῶοι καὶ γῶ πεθαίνω ἔνοχος. Ὅλη μου ἡ ζωὴ δὲν ἦταν περὰ ἓνα λάθος. (Ὁ Κανὸς σηκώνεται κι ἐρχεται κοντά του).

KAN. Δὲν εἶσαι ἀπλός. Ἐρρίκο.

ΕΡ. Τί;

KAN. Κάνεις κακό στὸν ἑαυτὸ σου γιατί δὲν εἶσαι ἀπλός, βασανίζεσαι γι' αὐτό. Ἐγὼ νομίζω πῶς ἀπὸ καιρὸ εἴμαστε πεθαιμένοι. Καὶ μᾶς μένει πολὺ λίγο διάστημα, λίγες ὥρες. Πέρασέ τις ὅσο μπορεῖς καλύτερα. Καλύτερα νά φλυαρεῖς μὲ τοὺς ἄλλους. Ξεκουράσου, Ἐρρίκο. Ἐχεις κάθε δικαίωμα νά ξεκουραστεῖς. Τίποτα ἄλλο δὲν ἔχομε νά κάνουμε καλύτερο. Δὲν παίζουμε κανένα ρόλο πιά. Εἴμαστε νεκροί, χωρὶς ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς ἄλλους. (Παύση). Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού ἐπιτρέπω στὸν ἑαυτὸ μου τὸ δικαίωμα νά ἀναπαυθῶ.

ΕΡ. Είναι η πρώτη φορά που ύστερα από τρία χρόνια θρίσσομαι: πρόσωπα με πρόσωπο με τον εαυτό μου. Μου έδιναν διαταγές. Υπάκουα. Κι ένοιωθα ικανοποιημένος... Λίγο διάστημα μου μένει, το ξέρω. Άκριβώς όσο μου χρειάζεται για ν' ασχοληθώ με τον εαυτό μου. Κανονίς, γιατί πεθαίνουμε;

ΚΑΝ. Γιατί μας ανέθεσαν μία δύσκολη αποστολή. Και δεν είχαμε καθόλου τύχη.

ΕΡ. Καλά, αυτά είναι κείνα που θα πούν για μας οι άπ' έξω. Και θα πούν στις συγκεντρώσεις. Έσύ όμως τι πιστεύεις;

ΚΑΝ. Δεν ξέρω, δε σκέπτομαι τίποτα. Το βέβαιο είναι: πώς ζούσα μ' ένα σκοπό και πάντα το 'λεγα πώς θα 'χω έναν τέτοιο θάνατο.

ΕΡ. Ζούσες για ένα σκοπό, σίμφωνοι. Μά μή μου πεις πώς πεθαίνεις γι' αυτό το σκοπό. Ίσως αν πετυχαίναμε, κι αν πεθαιναίναμε πάνω στη δουλειά, ίσως τότε... (Πλύση). Πέθαινουμε γιατί μας έδωσαν ήλιθιες διαταγές, τις έτελέσαμε στραβά κι ο θάνατός μας δεν έχει κανένα νόημα. Το ζήτημα δεν ήταν να πάρουμε το χωριό. Ήταν αδύνατο, ακατόρθωτο. Κανένας δέ μας είπε τι να κάνουμε. Άφρονς, λοιπόν, το σκοπό κατά μέρος. Και μη λές μεγάλα λόγια δώ - μέσα. Όσο είμαστε έξω, πάει καλά, ήταν ένας σκοπός. Τώρα, όμως, ας μη μιλάμε. Άς μήν τον επικαλούμαστε για παρηγοριά μας. Θα υπάρξουν κι άλλοι για να υπηρετήσουν το σκοπό. Είμαστε άχρηστοι πιά. Στην τούρ, στη Λίλλη, στο Καρκασόν, οι γυναίκες είναι έτοιμες να φτιάσουν παιδιά σου θα μας αντικαταστήσουν. Δοκιμάσαμε να δώσουμε μία δικαίωση στη ζωή μας, και δεν τα καταφέραμε. Και τώρα, θα πεθάνουμε χωρίς να έχουμε τουλάχιστον αυτή τη δικαίωση.

ΚΑΝ. (Αδιάφορα). Άν το προτιμάς... Τίποτα από δ,τι γίνεται σ' αυτούς τους τέσσερις τοίχους δεν έχει ενδιαφέρον. Έξετε ελπίζεις, είτε όχι, δεν έχει σημασία. (Πλύση).

ΕΡ. Άν τουλάχιστον να μ'ς απόμεινε κάτι να κάνουμε... Ό,τιδήποτε... να τους κρύβαμε κάτι... (Πλύση. Στάν Κανονίς). Έίσαι παντρεμένος, Κανονίς;

ΚΑΝ. Ναι. στην Ελλάδα.

ΕΡ. Μπορείς να τη σκέπτεσαι;

ΚΑΝ. Προσπαθώ, αλλά είναι πολύ μακριά.

ΕΡ. (Στὸν Σορμιπέ). Καὶ σύ;

ΣΟΡ. Ἔχω τοὺς γέρονς. Νομίζου πὺς εἶμαι στὴν Ἀγγλία. Τώρα θὰ κάθονται στὸ τραπέζι. Τρῶνε ἀργά. Ἄς μπορούσαν νὰ νιώσουν ἓνα τόσμπημα στὴν καρδιά, κάτι σὰν προλάθημα. Ἄλλὰ εἶμαι βέβαιος πὺς εἶναι ἐντελῶς ἤσυχος. Θὰ μὲ περιμένουν χρόνια δλόκληρα καὶ σιγά - σιγά θὰ πεθάνω στὴν καρδιά τους χωρὶς νὰ τὸ νιώσουν. Ὁ πατέρας μου θὰ μιλάει ἔπως πάντα γιὰ τὸν κῆπο, τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ. Σὲ λίγο θὰ ἐγεί νὰ σκαλίσει τὰ λάχανά του. (Ἀναστενάξει). Φρουκαρὰ γέρο! Γιατὶ τοὺς θυμήθηκα; Σὲ τι μὲ βοηθαίει αὐτό;

ΕΡ. Ναί, δὲν ὠφελεῖ σὲ τίποτα. (Παύση). Ὡστόσο θὰ ἤθελα νὰ ζούσαν οἱ γέροι. Δὲν ἔχω κανέναν στὸν κόσμο.

ΣΟΡ. Κανέναν;

ΕΡ. Ναί, κανέναν.

ΛΟΥΚ. (Ζωηρὰ). Εἶσαι ἄδικος. Ἔχεις τὸν Ζάν. Ὅλοι ἔχουμε τὸν Ζάν. Ἦταν ὁ ἀρχηγὸς μας καὶ μᾶς σκέπτεται.

ΕΡ. Ἦε σκέπτεται γιατί σ' ἀγαποῦσε.

ΛΟΥΚ. Ὅλους μας.

ΕΡ. (Γλυκὰ). Λουκία, μήπως μιλήσαμε πολὺ γιὰ τοὺς νεκροὺς μας; Δὲν εἶχαμε τὸν καιρὸ νὰ τοὺς θάψουμε, οὔτε στὴν καρδιά μας. (Παύση). Ὅχι, δὲ λείπω κανενός, δὲν ἀπῆνω κανένα κενό.

Τὸ μετρὸ εἶναι γεμάτο, τὰ ρεστωρὰν δὲν ἔχουν οὔτε μιὰ καρέκλα ἄδεια καὶ τὰ κεφάλια τῶν ἀνθρώπων τὰ τυραννοῦν οἱ μικρὲς ἔννοιες. Γλίστρησα ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμο κι ὁμως ὁ κόσμος ἐξακολουθεῖ νὰ ἴναι γεμάτος, σὰν ἓνα αὐγό. Πρέπει λοιπὸν νὰ πιστέψω πὺς δὲν ἦμιον ἀπαραίτητος. (Παύση). Θὰ ἤθελα νὰ ἦμιον ἀπαραίτητος. Γιὰ ἓναν ἄνθρωπο, κάπου. (Σιωπὴ). Ἄ! ναί, Λουκία σ' ἀγαπῶ. Στὸ λέω τώρα γιατί δὲν ἔχει πιά καμιά σημασία.

ΕΡ. Νά, λοιπὸν. (Γελάει). Ἀλήθεια, δὲν ἦταν ἀνάγκη οὔτε νὰ γεννηθῶ. (Ἀνοίγει ἡ πόρτα. Δυὸ φαντάροι μπαίνουν).

ΣΟΡ. Καλημέρα. (Στὸν Ἑρρίκο). Τρεῖς φορές ἤρθαν νὰ μᾶς δοῦν δυο κομίσουνα.

ΕΤΡΑΤΙΩΤΗΣ: Ἐσένα λένε Σορμιπέ; (Σιωπὴ).

ΣΟΡ. Ναί, ἐμένα.

ΣΤΡΑΤ. Ἀκολούθησέ μες. (Πάλι σιωπή).

ΣΟΡ. Τελοσπάντων. Μ' ἀρέσει πού ἀρχίζουν ἀπὸ μένα. (Παύση. Πάει πρὸς τὴν πόρτα). Σκέπτομαι ἀν θὰ μπορέσω νὰ γνωρίσω τὸν ἑαυτό μου. (Πρὶν νὰ ἐγεί). Αὐτὴ τὴν ὥρα ὁ πατέρας μου σκαλλίζει τὰ λαχανικά του.

ΣΚΗΝΗ II

Οἱ ἴδιοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Σαρμπιέ. Ὑστερα ἀπὸ ἀρκετὴ σιωπή.

ΕΡ. (Στὸν Κανορίς). Δῶσε μου ἕνα τοιγάρο.

ΚΑΝ. Μοῦ τὰ πήραν.

ΕΡ. Τόσο τὸ χειρότερο. (Ἀκούγεται λαϊκὴ μουσικὴ). Λοιπὸν, μιάς καὶ τὸ θέλουν, χορεύουμε Λουκία;

ΛΟΥΚ. Μὰ σοῦ εἶπα, ὄχι.

ΕΡ. Πάει καλά. Οἱ ντάμες δὲ λείπουν. (Ἀγκαλιάζει τὴν κούκλα, κάνει μερικὲς βόλτες. Ἡ μουσικὴ διαματάει. Τὴν ἀφήνει ἀπαλά στὴ θέση της). Ἄρχισαν. (Ὅλοι προσπαθοῦν ν' ἀκούσουν).

ΚΑΝ. Ἀκούς τίποτα;

ΕΡ. Τίποτα.

ΦΡΑΓ. Τί φαντάζεσαι νὰ τοῦ κάνουν;

ΚΑΝ. Δὲν ξέρω. (Παύση). Θὰ 'θελα ν' ἀντέξει. Ἄλλιῶς θὰ κάνει περισσότερο κακό...

ΕΡ. Θ' ἀντέξει.

ΚΑΝ. Θέλω νὰ πῶ στὸν ἴδιο τοῦ τὸν ἑαυτό, φυσικά. Εἶναι πιδὸ δύσκολο δταν δὲν ἔχεις τίποτα νὰ πείς. (Παύση).

ΕΡ. Δὲν τὸν ἀκούω νὰ φωνάζει.

ΦΡΑΓ. Ἴσως νὰ τὸν ρωτοῦν.

ΚΑΝ. Νομίζεις; (Ὁ Σαρμπιέ ἀκούγεται νὰ οὐρλιάζει. Πετιόνται).

ΛΟΥΚ. (Μὲ φυσικὴ φωνή, γρήγορα). Τώρα ὁ Ζὰν πρέπει νὰ φτασε στὴ Γρενὸβλη. Θὰ μὲ ξάρνιαζε ἀν ἔκανε περισσότερο ἀπὸ δεκαπέντε ὥρες. Θὰ νιώθει παράξενα. Ἡ πόλη θὰ 'ναι ἤσυχη, οἱ ταρατσες τῶν καφενείων θὰ κάθονται οἱ πελάτες καὶ τὸ Βερ-

κόρ θά 'ναι δυναίρο. (Τά σφρλιαχτά τοφ Σορμπιέ δυναμώνουν. Ἡ Λουαία δυναμώνει κι αὐτὴ τὴ φωνὴ της). Μᾶς σκέπτεται. Ἄκουει τὸ ραδιόφωνο ἀπὸ τὰ ἀνοιχτά παράθυρα, ὁ ἥλιος λάμπει στὰ βουνά. Εἶναι ἓνα ὥρατο καλοκαιρινὸ ἀπόγευμα. (Νέα σφρλιαχτά).
"Ω! (Ρίχνεται σ' ἓνα μπασόλο ποὺ βρίσκεται κοντά της. Κλαίει μὲ λυγημούς). Ἐνα ὥρατο καλοκαιρινὸ ἀπόγευμα.

ΕΡ. (Στὸν Κανορίς). Ἐγὼ εἰ θά φωνάξω.

ΚΑΝ. Θά κάνεις ἄσχημα. Σοὺ δίνει δύναμη.

ΕΡ. Δὲν θά μπορέσω ν' ἀντέξω στὴν ἰδέα πῶς μ' ἀκούτε και πῶς θά κλαίει πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. (Ὁ Φραγκίσκος ἀρχίζει νὰ τρέμει).

ΦΡΑΓ. (Ἐτοιμος νὰ πάθει κρίση). Δὲν τὸ πιστεύω... Δὲν τὸ πιστεύω!.. (Ἀκούγονται θήματα στὸ διάδρομο).

ΚΑΝ. Πάψε, μικρὲ μου. Νά τοι.

ΕΡ. Ποιὸς ἔχει σειρά;

ΚΑΝ. Ἡ εὐὸ ἢ ἐγὼ. Θ' ἀφήσουν τὴν κοπέλα και τὸ μικρὸ γιὰ τὸ τέλος. (Τὸ κλειδί γυρίζει στὴν κλειδαριά). Θά 'θελα νὰ ἤμου, ἐγὼ. Δὲ μ' ἀρέσουν οἱ φωνές τῶν ἄλλων. Ἡ πόρτα ἀνοίγει. Σπρώχνουν τὸν Ζάν μέσα. Δὲν ἔχει χειροπέδες).

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

Οἱ ἴδιοι και ὁ Ζάν.

Μισοκλείνει τὰ μάτια γιὰ νὰ συνηθίσει στὸ σκόφρωτο. Ὁλοὶ τὸν κοιτάζουν. Ὁ φαντάρος θγαίνει και κλείνει πίσω του τὴν πόρτα.

ΛΟΓΚ. Ζάν!

ΖΑΝ. Πάψε. Μὴν προφέρεις τ' ὄνομά μου. Ἐλα κοντά στὸν τοίχο. Ἴσως μᾶς βλέπουν ἀπὸ καμμιὰ τρύπα. (Τὴν κοιτάζει). Νά ποὺ σὲ ξαναβλέπω. Δὲν τὸ πιστεύω. Ποιὸς εἶναι ἐκεῖ;

ΚΑΝ. Ὁ Κανορίς.

ΕΡ. Ὁ Ἐρρίκος.

ZAN. Δὲ σὺς ξεχωρίζω καλά. Ὁ Πέτρος κι ὁ Τ᾿άν εἶναι...

EP. Ναί.

ZAN. Κι ὁ μικρὸς εἶναι ἐδῶ; Τὸ φουκαριάρικο. (Μὲ βωθεῖά, γρήγορη φωνή). Φοβόμουν πὼς εἴσαυτε εἶλα πεθαμένοι.

EP. (γελάει). Κάναμε δ,τι μπορούσαμε καλύτερα.

ZAN. Δὲν τὸ πιστεύω. (Στὴ Λουκία). Ἐσὺ τί ἔχεις;

ΛΟΥΚ. Ὡ Ζάν, εἶλα τέλειωσαν. Ἔλεγα: εἶναι στὴ Γρενό-
ἐλη, περπατᾶει στοὺς δρόμους, βλέπει τὰ θουνά, καί... καί...
τώρα εἶλα τέλειωσαν.

ZAN. Μὴ στεναχωριέσαι. Μᾶλλον θὰ μ' ἀφήσουν.

EP. Πὼς σ' ἀρπαξάν;

ZAN. Ἔπεσα πάνω τους. Δὲν ξέρουν ποῖον ἔπιασαν. Πήγγα-
να στὴ Βερντόν κι εἶχαν στήσει μπλόκο. Τοὺς εἶπα πὼς ἔρχομαι
ἀπὸ τὴ Σιμιὲ ἕνα μεγάλο χωριὸ στὸ λειβάδι. Μ' ἔφεραν ἐδῶ, δὲν
νὰ μάθουν ἀν τοὺς λέω ἀλήθεια.

ΛΟΥΚ. Μὰ στὴ Σιμιὲ θά...

ZAN. Ἔχω φίλους ἐκεῖ κάτω ποὺ ξέρουν τί θὰ ποῦν. Θὰ τοὺς
γλιστρήσω. (Παύση). Πρέπει νὰ τοὺς γλιστρήσω. Οἱ φίλοι μου
δὲν ξέρουν τί ἔγινε ἐδῶ.

EP. (Σφουρίζει). Πραγματικά. (Παύση). Λοιπὸν, τί λὲς γιὰ
τὴ δουλειά; Τὰ κᾶναμε θάλασσα;

ZAN. Θὰ ξαναρχίσουμε ἄλλοῦ.

EP. Ἐσὺ θὰ ξαναρχίσεις. (Ἀκούγονται δῆματα τῶν διὰ-
δρομῶν).

KAN. Ἀπομακρυνθῆτε. Ἀφήστε τον μόνον. Νὰ μὴ μᾶς δοῦν
νὰ μιλάμε μαζί! του.

ZAN. Τί συμβαίνει;

EP. Φέρουν πίσω τὸν Σορμιπέ.

ZAN. Ἄ! εἶναι...

EP. Ναί, ἄρχισαν ἀπ' αὐτόν. (Οἱ στρατιῶτες μπαίνουν κρα-
τώντας ἀπ' τὴς μασχάλες τὸν Σορμιπέ, ποὺ σωριάζεται σ' ἕνα
μπαζόλο. Οἱ στρατιῶτες φεύγουν).

ΣΚΗΝΗ IV

Οί ίδιοι κι ὁ Σορμπιέ.

ΣΟΡ. (πού δὲν εἶδε τὸν Ζάν). Μὲ κράτησαν πολὺ;

ΕΡ. Μισὴ ὥρα.

ΣΟΡ. Μισὴ ὥρα; Εἶχες δίκιο Κανόρις. Ὁ χρόνος περνάει γρήγορα. Μ' ἀκούσατε νὰ φωνάζω; (Δὲ μιλάει κανένας). Φυσικά μ' ἀκούσατε.

ΦΡΑΓ. Τί σοῦ 'καναν;

ΣΟΡ. Θὰ δεῖς. Περιμένε. Δὲν πρέπει νὰ διάζεις.

ΦΡΑΓ. Εἶναι πολὺ σκληρὸ;

ΣΟΡ. Δὲν ξέρω. Τὸ μόνο πού θυμῶμαι εἶναι πὼς μὲ ρωτήσανε γιὰ τὸν Ζάν. Πού εἶναι; Ἄν ἤξερα θὰ τοῦς ἔλεγα; (Γελᾷ). Βλέπετε; Τώρα γινώρισα τὸν ἐαυτό μου. (*Ὅλοι μένουں σιωπηλοί). Τί συμβαίνει; (Μὲ τὰ βλέμματα τῶν ἄλλων γυρίζει καὶ ὀλέπει τὸν Ζάν κολλημένον στὸν τοῖχο μ' ἀνοιχτὰ τὰ χέρια).

Ποιὸς εἶναι; Ἐσὺ σαι Ζάν;

ΕΡ. (πετιέται). Μὴ φωνάζεις. Δὲν τὸ ἔμαθαν πὼς εἶναι ὁ Ζάν. Νομίζουν πὼς εἶναι κάποιος ἀπ' τῆ Σιμιέ.

ΣΟΡ. Κάποιος ἀπ' τῆ Σιμιέ; (*Αναστενάζει). Γιὰ τὴν τύχη μου...

ΕΡ. (ἐκπληκτος). Γιὰ τὴν τύχη σου;

ΣΟΡ. Εἶπα γιὰ τὴν τύχη μου. Τώρα ἔχω κάτι γιὰ νὰ τοῦς κρύψω.

ΕΡ. (Σχεδὸν χαρούμενος). Ἀλήθεια, τώρα ἔχουμε ὅλοι κάτι νὰ τοῦς κρύψουμε.

ΣΟΡ. Θὰ 'θελα νὰ μ' εἶχαν σκοτώσει.

ΚΑΝ. Σορμπιέ! Σοῦ ὀρκίζομαι πὼς δὲ θὰ μιλήσεις. Δὲ θὰ μπορέσεις νὰ μιλήσεις.

ΣΟΡ. Καὶ γὼ σοῦ λέω πὼς θὰ πρῶδινα καὶ τὴν ἴδια μου τὴ μάνα. (Παύση). Εἶναι ἄδικο μὰ σιγηνὴ νὰ στραπατσάρι μὰ ἐλόκληρη ζωὴ.

ΚΑΝ. (Γλυκά). Σορμπιέ, χρειάζεται περισσότερο ἀπὸ μιά

στιγμή. Νομίζεις πώς μιά στιγμή αδυναμίας μπορεί να βρομίσει αυτή την ώρα που αποφάσισες να τα παρατήσεις όλα και να 'ρθεις μαζί μας; Και κείνα τα τρία θαρραλέα χρόνια που έκανες υπομονή; Και κείνη η μέρα που, παρ' όλα την κόρασή σου, μετέφερες το όπλο και το σακκίδιο του μικρού;

ΣΟΡ. Μή σιοτίζεσαι. Τώρα ξέρω. Ξέρω τι είμαι αληθινά.

ΚΑΝ. 'Αληθινά; Γιατί είναι πιο αληθινό σήμερα που σε χτύπησαν κι όχι χθές που έδωσες το μερίδιό σου για να ξεδιψάσει η Λουκία; 'Ακου Σορμπιέ, δεν ήρθαμε στον κόσμο για να ξεπερνάμε συνεχώς τα όρια της άντοχής μας. Και στις πεδιάδες υπάρχουν δρόμοι.

ΣΟΡ. 'Εντάξει: Κι αν δεν άντεχα; Κι αν έσπαξα; Θα με κοιτάζεις τώρα στα μάτια;

ΚΑΝ. Δεν θα προδώσεις.

ΣΟΡ. Μά αν είχε γίνει κάτι τέτοιο; (Ο Κανορίς δ' έλέε: τίποτα). Το βλέπει; (Παύση. Γέλαει). Υπάρχουν πολλοί που θά πεθάνουν στο κρεβάτι τους, με ήσυχη συνείδηση. Μά τα παιδάκια τους, τα έγγονάκια τους, τα γονικά τους. 'Ακόμα και με τούς γείτονές τους. 'Ω! Κι όμως είναι κι αυτοί δειλοί όπως εγώ... μόνο που κανένας δέ θά τούς το πει. Είναι οι τυχεροί. (Παύση). Μά πότε μου να σωπάσω, τί μ' ακούετε; τί περιμένετε;

ΕΡ. Σορμπιέ, είσαι ο καλύτερος μεταξύ μας.

ΣΟΡ. Δεν το βουλώνεις; ('Ακούγονται εθήματα στο διάδρομο. 'Όλοι σιωπώνουν. 'Η πόρτα ανοίγει).

ΣΤΡΑΤ. Παιός είναι ο Κανορίς;

ΚΑΝ. 'Εγώ.

ΣΤΡΑΤ. 'Ελα μαζί μας. (Ο Κανορίς "βγαίνει μαζί τους).

ΣΚΗΝΗ V

Οι ίδιοι. Ο Κανορίς λείπει.

ZAN. Για το χατήρι μου θά τον βασανίσουν!

ΕΡ. Καλύτερα, παρά για τὸ τίποτα.

ΖΑΝ. Ὅταν θὰ γυρίσει πίσω πῶς θὰ μπορέσω γὰ τὸν κοιτάξω στὰ μάτια; (Στὴ Λουκία). Πές μου, μὲ μισεῖς;

ΛΟΥΚ. Σοῦ δίνω τὴν ἐντύπωση πῶς σὲ μισῶ;

ΖΑΝ. Δῶς μου τὸ χέρισου. (Τοῦ ἀπλώνει τὰ χέρια της μὲ τὶς χειροπέδες). Ντρέπομαι νὰ μὴ φοράω καὶ γὼ χειροπέδες. Ἔλεγα: τουλάχιστο θὰ γλύτωσε ἀπὸ τὸ φόβο, ἀπὸ τὴν πείνα, ἀπὸ τὸν πόνο. Κι ἔμως ζεῖς. Θὰ ῥθουν νὰ σὲ πάρουν, καὶ θὰ σὲ φέρουν μισή...

ΛΟΥΚ. Δὲ θὰ ὑπάρχει στὰ μάτια μου παρά ἀγάπη.

ΖΑΝ. Θὰ ὑποχρεωθῶ ν' ἀκούσω τὶς φωνές σου.

ΛΟΥΚ. Θὰ προσπαθήσω νὰ μὴ φωνάξω.

ΖΑΝ. Ὁ μικρὸς θὰ φωνάζει: εἶμαι ἐδάσιος.

ΦΡΑΓ. Πάψε! Πάψε! Πάψτε δλοι! Θέλετε νὰ μὲ τρελάνετε; Δὲν εἶμαι ἕνας ἥρωας. Καὶ δὲ θέλω νὰ μὲ λυώσουν γιὰ τὸ χαιτήρι σου.

ΛΟΥΚ. Φραγκίσκο!

ΦΡΑΓ. Παράτα με! Ἐγὼ δὲν κοιτάμαι μαζί του. (Στὸν Ζάν). Ἐγὼ σὲ μισῶ, ἂν θέλεις νὰ ξέρεις. (Παύση).

ΖΑΝ. (Προχωρεῖ πρὸς τὴν πόρτα). Κι ἔχεις δίκιο.

ΕΡ. Ἔ! Τί κάνεις;

ΖΑΝ. Δὲ συνηθίζω νὰ στέλνω ἄλλους νὰ εἰσέλθουν τὸ φίδι ἀπὸ τὴν τρύπα...

ΕΡ. Καὶ τί θ' ἀπαγίνουν οἱ ἀπ' ἔξω (Ὁ Ζάν σταματᾷ).

ΦΡΑΓ. Ἄσ' τον νὰ κάνει ὅπως θέλει. Ἄς παραδοθεῖ. Γιατί τὸν ἐμποδίζεις;

ΕΡ. (Γυρίζει πρὸς τὸν Ζάν, ἀδιαφορώντας γιὰ τὸν Φραγκίσκο. Θὰ ἴναι ὠρατο νὰ κάνουν κατὰ ἴδιον, νομίζοντας πῶς κρατᾷμε τὸ χωριό. (Ὁ Ζάν ξαναγυρίζει, μὲ τὸ κεφάλι σκυφτό). Δῶς' μου ἕνα τοιγάρο. (Κάθεται. Ὁ Ζάν τοῦ δίνει ἕνα τοιγάρο). Δῶσε καὶ σὲ μικρό.

ΦΡΑΓ. Παράτα με.

(Προχωρεῖ σὲ δάσος).

ΕΡ. Ἄναφέ μου... (Ὁ Ζάν τοῦ δίνει φωτιά. Ὁ Ἐρρίκος

τραβάει δυο ρουφηξίες, ύστερα από τὸ στήθος του ἔγαινον ἕνας - δυο νευρικοί λυγμοί). Μὴν ἀνησυχεῖς. Μ' ἀρέσει τὸ κάπνισμα. Δὲν ἤξερα πὺς δίνει τέτοια εὐχαρίστηση. Πόσα σοῦ μένουν;

ZAN. Ἐνα.

EP. (Στὸν Σορμπιέ). Πάρε. (Ὁ Σορμπιέ παίρνει τὸ τσιγάρο ἀμίλητος καὶ τραβάει μερικές ρουφηξίες. Τοῦ τὸ δίνει. Ὁ Ἐρρικός γυρίζει στὸν Ζάν). Εἶμαι εὐχαριστημένος πὺς βρίσκουσαι ἐδῶ. Μοῦ ἔδωσες τσιγάρο... θὰ εἰδοποιήσεις καὶ τοὺς ἄλλους.. θὰ πᾶς νὰ δεῖς τοὺς γέροντες τοῦ Σορμπιέ καὶ θὰ γράφεις στὴ γυνίκα τοῦ Κανορίε... σκληρὸ καθήκον...

ΛΟΥΚ. Θὰ κατσεῖς αὔριο στὴν πόλη, καὶ στὰ μάτια σου θὰ ἔχεις τὸ πρόσωπό μου. Θὰ ἴσαι ὁ τελευταῖος πὺς θὰ τὸ ἔχει δεῖ. Δὲν πρέπει νὰ τὸ ξεχάσεις. Ἐγὼ θὰ ἴμαι μέσα σου. Ὅσο θὰ ζεῖς, θὰ ζῶ καὶ γῶ.

ZAN. (Προχωρεῖ πρὸς αὐτή). Νὰ τὸ ξεχάσω! (Ἀκούγονται δῆματα).

EP. Κάθησε στὴ θέση σου καὶ μὴ μιλάς. Ἔρχονται. Εἶναι ἡ σειρά μου. Πρέπει νὰ διαστῶ νὰ σοῦ μιλήσω. Λοιπόν, ἄκουσέ με. Ἄν δὲν εἶχες ἔρθει θὰ πεθαίναμε σὺν τὰ ζῶα, χωρὶς νὰ ξέραμε τὸ λόγο. Ἄλλὰ ἀπὸ τὴ στιγμή πὺς ἤρθες ἄρα πῆραν ἕνα νόημα. Ὁ ἀγωνιστοῦμε. Ὅχι μόνο γιὰ σένα... γιὰ ὅλους τοὺς φίλους μας. Μπορεῖ νὰ τὴν πάθαμε μὰ θὰ ἐροῦμε μὴ δικαιολογία. (Παύση). Νόμιζα πὺς εἶμαι ἐντελῶς ἀχρηστος. Τώρα βλέπω πὺς σὲ κάτι εἶμαι ἀπαραίτητος. Μὲ λίγη τύχη, θὰ μπορῶ νὰ λέω πὺς δὲν πεθαίνω γιὰ τὸ τίποτα. (Ἡ πόρτα ἀνοίγει. Φαίνεται ὁ Κανορίε. Τὸν βαστάνε οἱ δυο στρατιῶτες).

ΣΟΡ. Δὲν φώναξε καθόλου, αὐτός.

ΑΥΛΙΑ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΙΚΟΝΑ

Μιά αλθουσα σχολείου. Μπάγκοι και θρανία. Τοίχοι βαμμένοι άσπροι. Στο βάθος ένα χάρτης τής 'Αφρικής και ή φωτογραφία τού Πεταιίν. Ένας μαυροπίνακας. Άριστερά ένα παράθυρο. Στο βάθος μιά πόρτα. Ένα ραδιόφωνο πάνω σ' ένα μικρό τραπέζι, κοντά στο παράθυρο.

ΣΚΗΝΗ Ι

ΚΛΟΣΣΕ ΠΕΛΕΡΕΝ, ΛΑΝΤΡΙΕ

ΚΛ. Δέ φέρνομιε τόν άλλον;

ΛΑΝ. Μή διάζεσαι. Νά βάλουμιε και καμιά μπουκιά στό στόμα μας.

ΚΛ. Φάτε αν θέλετε. Όστόσο θά μπορούσαμε νά γλιτώσουμε μ' άλλον έναν. Όχι δά! Αυτό θά σ, εύχαριστούσε; Δέν πεινάς;...

ΚΛ. Όχι.

ΛΑΝ. (Στόν Πελερέν). Ό Κλοσσέν δέν πεινάει. (Στόν Κλοσσέ). Μήπως είσαι άρρωστος;

ΚΛ. Όταν δουλεύω δέν πεινάω. Άνοίγει τό ραδιόφωνο).

ΠΕΛ. Μή μās παίρνεις τό μυαλό.

ΚΛ. (Μουρμουρίζει. Άκούγεται κάτι σάν:) Δέ θέλουν μουσική!

ΠΕΛ. Τί μουρμουρίζεις;

ΚΛ. Λέω πώς μου κάνει έντύπωση όταν συναγνώ άνθρώπου; πού δέν τούς άρέσει ή μουσική.

ΠΕΛ. Ίσως μ' άρέσει ή μουσική, όχι όμως αυτή, ούτε δωμασία.

ΚΛ. Ναι; Έγώ άπ' τή στιγμή πού αυτό άρχίζει... (Παρα-

κλητικά). Δέ μπορεί νά παίξει χαμηλότερα;

ΠΕΛ. Όχι.

ΚΛ. Ξεροκέφαλο! (Παύση). Δέ φέρνουμε κανέναν;

ΛΑΝ. Άσε μας, γιά τó Θεό! Είναι τρεις και θά τούς άρ-
χίσουμε στις 10 τó βράδυ. Έκνευρίζομαι όταν δουλεύω μ' άδειο
στομάχι.

ΚΛ. Πρώτα - πρώτα δέν είναι τρεις αλλά δύο, άφου άφή-
σαμε τόν μικρό γι' άδριο. Όστερα, μέ λίγη καλή θέληση θά ξε-
μπερδέυαμε σέ δυό ώρες. (Παύση). Άπόψε στην Τουλούζη έχει
«Τόσκα».

ΛΑΝ. Άδιαφορώ. Κατέβα νά δεις τί υπάρχει γιά φαί.

ΚΛ. Είρω. Κοτόπουλο.

ΛΑΝ. Πάλι; Τό σιγάθημα. Φέρε μου μιά κονσέρβα κόρν-
μπίφ.

ΚΛ. (Στόν Πελερέν). Και σύ;

ΠΕΛ. Τό ίδιο και γιά μένα.

ΛΑΝ. Κι ύστερα στείλε μας κάποιον νά σφουγγαρίσει.

ΚΛ. Τι;

ΛΑΝ. Νά, τά αίματα κείνου τού θλάκα. Είναι άγριαστικό
τό θάμα.

ΚΛ. Μή σκοπίσετε τά αίματα. Όσως αυτό νά κάνει τούς
άλλους νά σπάσουν.

ΛΑΝ. Δέ μπορώ νά φάω μ' αυτές τις θρωμές. (Παύση). Τι
περιμένεις;

ΚΛ. Δέν πρέπει νά πλύνουμε τά αίματα.

ΛΑΝ. Ποιός κάνει κουμάντο δώ - μέσα; (Ό Κλοσσέ βγαί-
νει: σπρώχνοντας τούς όμιους).

ΣΚΗΝΗ ΙΙ

ΛΑΝΤΡΕ, ΠΕΛΕΡΕΝ

ΠΕΛ. Μήν τού κολλᾶς τόσο πολύ.

ΛΑΝ. Θά σοῦ ἴλεγα τι θά μοῦ κάνει....

ΠΕΛ. Ἄκου με πού σοῦ λέω. Ἔχει κάποιον ξάδερφο πού ὑπηρετεῖ στόν Νταρνάν. Καί κάθε τόσο στέλνει ἀναφορές. Αὐτός ἴσως κάρφωσε καί τόν Ντωμπέν.

ΛΑΝ. Αὐτός ὁ θρωμοκοριός; Ἔ! λοιπόν ἂν σκέπτεσαι: νά μέ καρφώσει καί μένα, πρέπει νά διαστῆ, γιατί ὁ Νταρνάν μοῦ φαίνεται πώς θά φάει τὸ κεφάλι του πιδὸ πρὶν ἀπὸ μένα.

ΠΕΛ. Ἐγὼ σοῦ λέω νά φυλάγεσαι. (Παίρνει μιὰ θαθεῖα ἀνάσα καί προχωρεῖ μηχανικά στό ραδιόφωνο).

ΛΑΝ. Ἄ! Ὅχι.... Ὅχι.

ΠΕΛ. Θέλω ν' ἀκούσω εἰδήσεις.

ΛΑΝ. (Γκρινιάζει). Μοῦ φαίνεται: πώς τις ξέρω. (Ὁ Πελέρην ἀνοίγει τὸ ραδιόφωνο).

Ἡ φωνή τοῦ σπῆκερ: «Στὸ τέταρτο χτύπημα ἡ ὥρα θά εἶναι ἀκριβῶς ὀχτῶ. (Παύση. Διορθώνουν τὰ ρολόγια τους). Ἀγαπητοὶ ἀκροαταί, θά σᾶς μεταδώσωμεν τὴν τακτικὴν συναυλίαν τῆς Κυριακῆς».

ΛΑΝ. Ὡστε εἶναι ἀλήθεια Κυριακή. (Ἀκούγονται οἱ πρῶτες νότες) κλεισ' το...

ΠΕΛ. Τὴν Κυριακή, καβαλλοῦσα τὸ αὐτοκινητάκι μου, ψώνιζα καί καμιὰ καθαρὴ ἀπ' τὴ Μονιάρτη καί τὸ ἴσκαζα γιὰ τὸ Τουκέ.

ΛΑΝ. Πότε γινόταν αὐτό;

ΠΕΛ. Ὡ! Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο.

Ἡ φωνή τοῦ σπῆκερ: «Βρῆκα καρφιὰ στόν κήπο τοῦ πρεσβυτερίου... Ἐπαναλαμβάνω. Βρῆκα καρφιὰ...».

ΛΑΝ. Τὰ κέρατά σας, κερατάδες! (Παίρνει μιὰ κονσόρδα

και την πετάει στο ραδιόφωνο.

ΠΕΛ. Ίρελλάθηκες; Θά τὸ διαλύσεις.

ΛΑΝ. Τὸ ἴδιο μὸυ κάνει. Δὲ μπορῶ ν' ἀκούω αὐτὲς τίς ἀ-
γῶδες. (Ὁ Πελερέν γυρίζει τὸ κομπι). Ἡ φωνὴ τοῦ σπῆκερ.
«Γὰ Γερμανικὰ στρατεύματα κρατοῦν μονίμως τὸ Χερμπούργο και
τὴν Κιζέν. Στὴν περιοχὴ τοῦ Σαιν - Λό, ἐσημειώθη ἐλαφρὰ προώ-
θησις τοῦ ἐχθροῦ».

ΛΑΝ. Μάλιστα. Καταλάβαμε. Κλείστ' το. (Παύση). Τί θά
κάνεις ἐσύ; Πού θά πᾶς;

ΠΕΛ. Τί θές νά κάνω; Πᾶμε χαμένοι...!

ΛΑΝ. Οἱ ἐλάκες!

ΠΕΝ. Ποιοί;

ΛΑΝ. Ολοι. Κι Γερμανοί. Τὸ ἴδιο εἶναι (Παύση). "Ἄς μπο-
ρούσαμε νά ξαναρχίσουμε...

ΠΕΛ. Ἐγὼ δὲν παραπονιέμαι. Καλὰ εὐλεύγηκα ἔδον αὐτὸν
τὸν καιρὸ. ἤΜπαίνει ὁ Κλοσσέ. Κρατᾷ μερικὲς κονσέρβες)!

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

Οἱ ἴδιοι, ὁ Κλοσσέ και σὲ λίγο ἓνας στρατιώτης.

ΛΑΝ. Πές μας, λοιπόν, Κλοσσέ... Ἐμαθεῖς πὺς οἱ Ἑγγλέζοι
ξανακάρηκαν στὴ Νίκαια;

ΚΛΟΣ. Στὴν Νίκαια;

ΛΑΝ. Ναί, και χωρὶς καμιά ἀντίσταση. Προχωροῦν κατὰ τὸ
Πουζέ - Τενιέρ. (Ὁ Κλοσσέ σωριάζεται σ' ἓναν μπάγκο).

ΚΑ. Παρθένα μου!

..Ὁ Πελερέν κι ὁ Λαντριέ σκᾶνε στὰ γέλια).

Πλάκα μὸυ κάνετε; Μὴ μὲ δουλεύετε... δὲν ἀντέχω.

ΛΑΝ. Ἐγνάξει. Γράψ' το στὴν ἀναφορὰ σου κι αὐτό. (Μπαί-
νει ὁ στρατιώτης). Καθάρισέ τα. (Στὸν Πελερέν). Τί θά φᾶμε;

(Ο Πελερέν έρχεται κοντά, παίρνει την κονσέρβα, την κοιτάζει και την αφήνει).

ΠΕΛ. (Χασμουριέται). Έτσι γίνεται πάντα πριν αρχίσω. Αισθάνομαι παράξενα. Δέν είμαι κακός, αλλά μ' αυτούς τους ξεροκέφαλους γίνομαι έξω φρενών. (Παύση). Ποιός έχει σειρά;

ΚΛΟΣ. Ένας ψηλός, καμιά τριανταριά χρονών, θερίο ό κερατάς. Γεροδαμένος.

ΛΑΝ. Δες νά χουμε τά καλά τού άλλου;

ΠΕΛ. Έ! όχι! Κείνος ήταν ταύρος ό κερατάς.

ΛΑΝ. Και λοιπόν; Όποιος δέν ξερνάει έρσίσει τό μπαλά του. (Χασμουριέται). Πάψε επιτέλους αυτά τά χασμουρητά. (Παύση. Ό Λαντριέ κοιτάζει την κονσέρβα άμύλητος. Έγστερα γυρίζει στό στρατιώτη). Λοιπόν, γιά φέρ' τον...

(Ό στρατιώτης βγαίνει. Δέ μιλάει κανείς. Ό Κλοσέ σφυρίζει. Ό Πελερέν πάει ως τó παράθυρο και τ' άνοίγει).

ΚΛ. Κλείστ' τó παράθυρο... Αρχίζει νά κάνει ψύχρα.

ΠΕΛ. Ποιό παράθυρο; Ά! ναι... (Γελάει). Τό άνοιξα χωρίς νά τó σκεφτώ. (Πάει νά τó ξανακλείσει).

ΛΑΝ. Μήν τó κλείνεις. Θα σκάσουμε.

ΚΛ. Όπως θέλετε. (Μπαίνει ό Έρρίκος και τρεις στρατιώτες).

ΛΑΝ. Νά καθήσει. Βγάλτε του τις χειροπέδες και δέστε του τά χέρια στην πολυθρόνα. (Οί στρατιώτες τόν δένουν). Τ' άνομά σου.

ΕΡ. Έρρίκος.

ΛΑΝ. Τι Έρρίκος;

ΕΡ. Έρρίκος. (Ό Λαντριέ κάνει νόημα κι οι στρατιώτες τόν χτυπούν).

ΛΑΝ. Λοιπόν; Πώς λέγεσαι;

ΕΡ. Μά λένε Έρρίκο, αυτό είναι όλο. (Τόν ξαναχτυπούν).

ΛΑΝ. Όχι, έτσι. Θα θυμώσω και τότε; Πόσω χρονών;

ΕΡ. Εικοσιενέα.

ΛΑΝ. Έπάγγελμα.

ΕΡ. Σπούδαξα γιατρός, πριν από τόν πόλεμο.

ΠΕΛ. Μορφαμένος, λοιπόν; "Εί! κάθαμμα" (Στους στρατιώτες). Βαράτε του.

ΛΑΝ. Μή χάνουμε τον καιρό μας.

ΠΕΛ. Σπουδαξες γιατρός ε; Βαράτε του!

ΛΑΝ. Πελερέν! (Στόν Έρρίκο). Ποῦ εἶναι ὁ ἀρχηγός σου;

ΕΡ. Δὲν ξέρω.

ΛΑΝ. Ἀσφαλῶς... Μὴν τὸν χριπάτε. Καπνίζεις; Δώστε του αὐτὸ τὸ τσιγάρο. (Τὸ ἀνάδει καὶ τοῦ τὸ προσφέρει. "Ένας στρατιώτης τοῦ τὸ βάζει στὰ χεῖλη). Κάπνισε. Ἀλήθεια τί ἐλπίζεις; Δὲν πρόκειται νὰ μᾶς κάνεις ἐντύπωση. Ἔλα, Έρρίκο, μὴ οἰάξεσαι. Σκέψου το καλά. Δὲ σὲ βλέπει κανένας. Ἔχεις τόσο λίγες ὥρες γιὰ νὰ ζήσεις...

ΕΡ. Καὶ οἱς...

ΛΑΝ. Ὅσο γιὰ μᾶς ἔχουμε μερικοὺς μῆνες. Κάπνισε καὶ σκέψου. Σὰ μορφαμένος ποῦ εἶσαι νὰ φερθεῖς ἐξυπνα... ρεαλιστικά... Ἄν δὲ μιλήσεις ἐσύ, θὰ ξεράσει ἡ κοπέλα κι ὁ μικρός.

ΕΡ. Δικὴ τους δουλειά.

ΛΑΝ. Ποῦ εἶναι ὁ ἀρχηγός σου;

ΕΡ. Πέστε μου καὶ μένα.

ΛΑΝ. Προτιμᾶς; Πάρτε μου τὸ τσιγάρο. Κλοσέ, ταχτοποιήστε τον.

ΚΛ. Φέρτε μου τὰ ξύλα. (Οἱ στρατιῶτες φέρνουν δυὸ ξύλα. Δένουν τὰ χέρια τοῦ Έρρίκου μ' ἕνα χοντρὸ σπάγγο). Ἐτακτα. Θὰ σοῦ τὰ γυρίσουν ὥπου νὰ μιλήσεις.

ΕΡ. Δὲν πρόκειται νὰ μιλήσω.

ΚΛ. Φυσικά, ὄχι ἀμέσως. Πρῶτα θὰ πεις κανένα τραγουδάκι... θὰ φωνάξεις...

ΕΡ. Δοκιμάστε νὰ μὲ κάνετε νὰ φωνάξω.

ΚΛ. Μὴν τὰ παραλές. Ἄν πῆσεις ἀπὸ φηλά θὰ σκάσεις... Γυρίζετε... σιγά - σιγά... Λοιπόν; Δὲ θὰ μᾶς πεις τίποτα; Γυρίζετε... Κι ὅμως στὸ πρόσωπό σου βλέπω τὸν πόνο... (Γλυκά). Σ' ἔκοψε ἰδρώτας. Σὲ λυπάμαι. (Τοῦ σκουπίζει τὸν ἰδρῶτα ἀπὸ τὸ πρόσωπο). Στριβετε... Θὰ φωνάξει ὄχι, δὲ θὰ φωνάξει. (Ἀκούμπᾷ τὸ δάκτυλό του στὸ μάγουλο τοῦ Έρρίκου). "Εἰ! λοιπὸν τέτοιο σφιξίμο τῶν δοντιῶν δὲν τὸ 'χω ξαναθεῖ. Λοιπόν, φοβάσαι...

Καί σκέφτεσαι: «ἄς κρατήσω μιὰ στιγμή... λίγο ἀκόμα». Ναι, μὰ θὰ ρθει κι ἄλλη στιγμή... κι ἄλλη... κι ἄλλη... κι ἴσως σκεφτεῖς πῶς θὰ ναι καλύτερο νὰ μιλήσεις. (Τὸν πιάνει τὸ κεφάλι). Τὰ μάτια σου θάλωσαν. Δὲ βλέπουνε τίποτα (Γλυκά). Εἶσαι τόσο ὠραῖος Ἑρρίκο. Γυρίζετε σεις. (Θριαμβευτικά). Ἔτοιμος εἶσαι νὰ φωνάζεις. Ἡ φωνή σου ἀνεβαίνει στὰ χεῖλη σου. (Ὁ Ἑρρίκος ἀφήνει μιὰ ἄγρια κραυγή). Ἄ! (Παύση). Ὡρα πόσο θὰ ντρέπεται! Γυρίζετε... Μὴ σταματάτε. (Ὁ Ἑρρίκος ξαναφωνάζει). Βλέπετε; Ἡ πρώτη φορά παίζει ρόλο. Τώρα, ἐντελῶς φυσικά, μαλακά, - μαλακά, θὰ μιλήσεις...

ΕΡ. Δὲ θὰ κερδίσετε παρὰ τίς φωνές μου.

ΚΛ. Ὁχι Ἑρρίκο. Δὲ μπορεῖς τώρα πιά νὰ κάνεις τὸ σκληρό. «Προσπαθεῖστε νὰ μὲ κάνετε νὰ φωνάξω». Καὶ φωνάξες. Αὐτὸ δὲ θὰ κρατήσει πολὺ. Πές μας πού εἶναι ὁ ἀρχηγός σου. Νὰ σοὶ λογικός, Ἑρρίκο, Φώναξε ἂν θές, ἢ μίλα μας. Γυρίζετε σεις... Γυρίζετε, σπάστε του τὰ κόκκαλα... Σταθεῖτε... Λιποθύμησε. (Παίρνει ἓνα μπουκάλι μὲ ποτὸ κι ἓνα ποτήρι. Τοῦ τὸ δάξει στὰ χεῖλη). Πιές, φτωχὲ μάρτυρα. Αιστάνεσαι καλύτερα; Λοιπόν, ξαναρχίζουμε....

ΛΑΝ. Ὁχι.

ΚΛ. Τί; (Ὁ Λαντριέ χιχιδεύει τὸ μέτωπό του).

ΛΑΝ. Πάρτε τον ἔξω. Συνεχίστε ἄλλοῦ.

ΚΛ. Ποῦ ἄλλοῦ;

ΛΑΝ. Ὅπου θέλετε. Ἐγὼ διατάζω. Κλοσσὲ δυὸ φορές σήμερα στὸ θύμησα.

ΚΛ. Ναι, ἀλλά...

ΛΑΝ. (Θυμημένα). Μήπως θές νὰ σοῦ δώσω νὰ φᾶς τὰ δόντια σου;

ΚΛ. Καλά, καλά. Πάρτε τον.

(Ὁι στρατιῶτες λύνουν τὸν Ἑρρίκο καὶ τὸν παίρνουν. Ὁ Κλοσσὲ τοὺς ἀκολουθεῖ).

ΣΚΗΝΗ ΙΥ

Ὁ Πελερέν κι ὁ Λαντριέ.

ΠΕΛ. Ἐρχεσαι;

ΛΑΝ. Ὅχι. ὉΚλοσέ με ἐκνευρίζει ἀσχημα.

ΠΕΛ. Μιλáει πολú. (Παύση). Σπούδαζε Ιατρική!... Τὸ κάθαρμα. Παράτησα τὸ σχολεῖο στὰ δέκα τρία μου χρόνια... ἔπρεπε νὰ κερδίζω τὸ φουμί μου. Δὲν ἦμουν τυχερὸς νὰ ἔχω πλούσιους γονεῖς, γιὰ νὰ μὲ πληρώνουν τὶς σπουδές.

ΛΑΝ. Ἐλπίζω νὰ μιλήσει.

ΠΕΛ. Μά γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, θὰ μιλήσει...

ΛΑΝ. Ὅποιος θεὸ μιλάει, δὲν ἔχει καλὸ τέλος... (Ἀκούγεται τὸ οὐρλιαχτὸ τοῦ Ἑρρίκου, ἀν καὶ ἡ πόρτα εἶναι κλειστή. Ὁ Λαντριέ ἀνοίγει τὸ ραδιόφωνο).

ΠΕΛ. Θὰ τὸν σκοτώσουν, ἀν δὲν μιλήσει.

ΛΑΝ. (Πηγαίνει στὴν πόρτα). Σταματήστε... Φέρτε τον ἐδῶ.

ΣΚΗΝΗ Υ

Οἱ ἴδιοι, ὁ Κλοσέ, ὁ στρατιώτης καὶ ὁ Ἑρρίκος.

ΠΕΛ. (Πλησιάζει τὸν Ἑρρίκο). Δὲν τελειώσαμε. Θὰ σοῦ ξαναδέσουμε τὰ χέρια στὰ ξύλα. Δὲν τελειώνουμε. Μή με κοιτᾶς. Σοῦ λέω νὰ μὴ με κοιτᾶς (τὸν χτυπάει) Κάθαρμα!

ΚΛ. (Πλησιάζει κι αὐτός). Ἄπλωσε τὰ χέρι σου, Θὰ σοῦ δάλω πάλι τὶς χειροπέδες. Πονᾶς, εἰ (τοῦ ξαναβάζει τὶς χειροπέδες μισακὰ). Κατημένε μου!... (Τοῦ χαιρεῖ τὰ μαλλιά). Λοι-

πόν, μὴν κάνεις τὸν σκληρό. Φώναξες, τί κατάλαβες; Αὐριο θά μι-
λήσεις.

(Οἱ στρατιῶτες παίρνουν ἔξω τὸν Ἑρρίκο μ' ἓνα νόημα τοῦ
Λαντριέ.

ΣΚΗΝΗ ΥΙ

Οἱ ἴδιοι, χωρὶς τὸν Ἑρρίκο, καὶ τοὺς στρατιῶτες.

ΠΕΛ. Τὸ κάθαρμα!

ΛΑΝ. Δὲ θὰ τοῦ βγει σὲ καλὸ!

ΚΑ. Τί;

ΛΑΝ. Ὅποιος δὲ μιλάει, δὲν ἔχει καλὸ τέλος.

ΚΑ. Ὅστοςσὸ φώναξε. Φώναξε... (Σηκώνει τοὺς ὄμους).

ΠΕΛ. Φέρτε τὸ κορίτσι.

ΠΕΛ. Καὶ λοιπὸν;

ΛΑΝ. Τίποτα. (Μὲ μὰ ξαφνικὴ λύσσα). Στὸ διάβολο. Κά-
ποιος πρέπει νὰ ὁπάσει...

ΚΑ. Ἐγὼ λέω νὰ ξαναφέρουμε τὸν ξανθό. Εἶναι ἔτοιμος.

ΛΑΝ. Τὸν ξανθό;

ΚΑ. Ναί, τὸν Σορμπιέ. Εἶναι δειλός.

ΛΑΝ. Δειλός; Γιὰ πῆγγαινε φέρ' τον. (Ὁ Κλοσσὲ εθαίνει).

ΣΚΗΝΗ ΥΙΙ

Ὁ Πελερέν κι ὁ Λαντριέ.

ΠΕΛ. Ὅλοι εἶναι δειλοί. Μονάχα τοὺς θυμώσαμε.

ΛΑΝ. Πελερέν, τί θά 'κανες ἂν σοῦ ξεκολλούσαν τὰ νύχια;
ΠΕΛ. Οἱ Ἄγγλοι δὲν κάνουν κάτι τέτοιο...
ΛΑΝ. Ναι, ἀλλά οἱ Μακί;
ΠΕΛ. Δὲν πρόκειται νὰ μᾶς ξεκολλήσουν τὰ νύχια.
ΛΑΝ. Γιατί;
ΠΕΛ. Δὲν γίνονται αὐτὰ σέ μᾶς. (Μπαίνει ὁ Κλοσέ. Τρα-
βάει τὸν Σορμιτιέ).
ΚΛ. Ἀφήστε με νὰ τὸν ρωτήσω ἐγώ.

ΣΚΗΝΗ ΓΙΙΙ

Οἱ ἴδιοι, ὁ Κλοσέ, ὕστερα ὁ Σορμιτιέ, καθὼς τὸν συνόδευαν οἱ στρατιῶτες.

ΚΛ. Βγάλτε του τίς χειροπέδες. Δέστε τον στὴν πολυθρόνα. (Πάει κοντὰ στὸν Σορμιτιέ). Νά 'μαστε πάλι... Ξέρεis γιατί σέ ζαναφέραμε;

ΣΟΡ. Ὁχι.

ΚΛ. Γιατί εἶσαι δειλός. Καί θά μιλήσεις. Δὲν εἶσαι;

ΣΟΡ. Ναι.

ΚΛ. Τὸ βλέπεις; Τὸ διάβασα μὲς στὰ μάτια σου. Τά 'χεις ἀνοιξει τόσα....

ΣΟΡ. Τὰ ἴδια θά 'ναι καὶ ἰτὰ δικά σου όταν σέ κρεμάσουν

ΚΛΟΣ. Μὴν κάνεις τὸν σκληρό, σοῦ εἶπα. Θά σοῦ βγεῖ σὶ κακό.

ΣΟΡ. Πόσο μοιάζουμε!... Σὺν ἀδέρφια!... Δὲν τρέμω ἐγώ ἀλλὰ ἐσύ.

ΚΛ. (Ἀπότομα). Εἶσαι Ἑβραῖος;

ΣΟΡ. (Ξαφνιασμένος). Ἐγώ; Ὁχι.

ΚΛ. Σοῦ λέω πὼς εἶσαι. (Κάνει νόημα στοὺς στρατιῶτες καὶ κείνοι τὸν χτυπᾶνε). Δὲν εἶσαι;

ΣΟΡ. Ναι, είμαι.

ΚΛ. Έντάξει. Λουπάν, άκου. Πρώτα νύχια. Αυτό θα σου δώσει τον καιρό να σκεφτείς καλύτερα. Μή διάζεσαι, έχουμε όλη τη νύχτα. Θα μιλήσεις;

ΣΟΡ. Καθάριμα!...

ΚΛ. Πώς το είπες;

ΣΟΡ. Καθάριμα. Είμαστε κι οι δυο καθάριατα.

ΚΛ. (Στους τσαρτιώτες). Πάρτε τις τανάλιες κι άρχιστε.

ΣΟΡ. Άφήστε με! Άφήστε με! Θα μιλήσω! Θα σάς πω ό, τι θέλετε.

ΚΛ. (Στους στρατιώτες). Όσοσο τραβήξετε του ένα νύχι, γιά να καταλάβει πώς δέν χοροιδεύουμε. (Ό Σορμπιέ ούρλιάζει:). Έντάξει. Πού είναι ο άρχηγός σου;

ΣΟΡ. Άυστε με. Δέ μπορώ πιά να μέινω δεμένος. Δέ μπορώ. Δέ μπορώ πιά. (Μ' ένα νόημα του Λαντριέ οι στρατιώτες τον λύγουν. Σηκώνεται. Παράταει. Πλησιάζει στο τραπέζι). Δώστε μου ένα τσιγάρο.

ΛΑΝ. Ύστερα.

ΣΟΡ. Τι θέλετε να μάθετε; Πού είναι ο άρχηγός; Έγώ τον ξέρω. Κανένας άλλος. Ήμιον της έμπιστοσύνης του... Ό άρχηγός είναι εκεί. (Δείχνει πίσω τους. Έκει. (Όλοι γυρίζουν να δούν. Στο μεταξύ σαρφαλώνει στο παράθυρο. Πατάει στο περβάζι). Κέρδισα! Μήν πληριάσετε γιατί πηδάω! Κέρδισα!... Κέρδισα!...

ΚΛ. Μήν κάνεις δλακειες. Άν μιλήσεις θα σ' άφήσουμε.

ΣΟΡ. Άφήστε τα αυτά. (Φωνάζει). Έ! σεϊς κεί - πάνω Έρρίκο ... Κανορίς... Δέ μίλησα. (Οι στρατιώτες ρίχνονται να τον πιάσουν. Έκεινος πηδάει στο κενό). Καληνύχτα!

ΣΚΗΝΗ ΙΧ

Ό Κλοστέ, ο Λαντριέ, Πελερέν, οι στρατιώτες.

ΠΕΛ. Τὸ κάθαρμα! Τὸ ὄριμερὸ κάθαρμα! (Σκύβουν ἀπ' τὸ παράθυρο).

ΛΑΝ. (Στοὺς στρατιῶτες). Κατεβήτε. Ἄν ζεῖ, φέρτε τον. Θὰ τὸν γδάρω. Θὰ πεθάνει στὰ χέρια μου. (Οἱ στρατιῶτες φεύγουν. Παύση).

ΚΛ. Σὰς εἶχα πει νὰ κλείσετε τὸ παράθυρο. (Ὁ Λαντριέ τοῦ δίνει μιὰ γραθιά στὸ πρόσωπο.

ΛΑΝ. Βάλε κι αὐτὸ στὴν ἀναφορά. (Παύση. Ὁ Κλοσέ σπυρίζει τὸ στόμα του μὲ τὸ μαντήλι. Οἱ στρατιῶτες ξεκάρχονται
ΕΝΑΣ ΣΤΡΑΤ. Πέθανε.

ΛΑΝ. (Στοὺς στρατιῶτες). Φέρτε μου τὸ κορίτσι. (Καθὼς ἐκεῖνοι φεύγουν): Δὲ μπορεῖ, θὰ μιλήσουν. Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, θὰ μιλήσουν.

ΑΥΛΑΙΑ

ΕΙΚΟΝΑ ΤΡΙΤΗ

(Στὴ σοφίτα. Ὁ Φραγκίσκος, ὁ Κανορὶς, ὁ Ἑρρίκος καθισμένοι στὸ πάτωμα κοντὰ - κοντὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον. Μιλοῦν μὲ χαμηλὴ φωνή. Ὁ Ζάν γυρίζει κοντὰ τους. Τὸ ὄφος του δείχνει ἀπελπισία. Κάποτε - κάποτε φαίνεται νὰ θέλει νὰ μπεῖ στὴ συζήτησή τους. Σὰ νὰ μετανοιώνει τοὺς ἀφήνει καὶ συνεχίζει τίς δόλτες του.

ΣΚΗΝΗ I

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ, ΕΡΡΙΚΟΣ, ΚΑΝΟΡΙΣ, ΖΑΝ

ΚΑΝ. Καθὼς μοῦ δόνανε τὰ χέρια τοῦς κοίταξα. Ἕνας ἀπ

αυτούς ήρθε και με χτύπησε. Τόν κοίταξα και σκέφτηκα: αυτή τη μπουτσούνα την έχω κάπου ξαναδεί. Ώστερα με χτυπούσαν δ-λοι μαζί και γώ προσπαθούσα να θυμηθώ.

ΕΡ. Τόν γνώρισες;

ΚΑΝ. Ό μεγάλος ήταν λογάς. Τόν έχω ξαναδεί στη Γρενό-ελη. Ξέρεις τόν Σαζιέρ, τό γλυκατζή τής οδού Λόγκι; Πουλάει τις κόρνες του, γεμάτες κρέμα στο φιλικατζιδικό του. Τά πρω-νά, κάθε Κυριακή, έβγαине μ' ένα πακέτο γλυκά δεμένο με ρόζ κλωστή. "Ε! λοιπόν τόν γνώρισα από τη βρωμερή μπουτσούνα τού. Νόμιζα πώς ήταν τής αστυνομίας.

ΕΡ. Δέ μπορούσες νά μās τό πεις πιό πριν.

ΚΑΝ. Πώς ήταν τής αστυνομίας;

ΕΡ. Πώς ό Σαζιέρ πουλούσε κόρνες με κρέμα. Σε βασάν-σε;

ΚΑΝ. Όσο μπορούσε. Είχε σκύφει άπάνω μου και ξεφυ-σούσε τά βρωμερά χνώτα του.

ZAN (άπότομα). Τί έλεγε;

(Γυρίζουν όλοι και τόν κοιτάζουν μ' έκπληξη),

ΕΡ. Τίποτα. Άνόητες κουβέντες.

ZAN. Δέν θά μπορούσα νά τόν ύποφέρω.

ΕΡ. Γιατί; Έσπαξα πλάκα.

ZAN. Μπά, Άσφαλώς έγώ δέ μπορώ νά τά καταλάβω αυτά. (Παύση).

ΕΡ. Τί νομίζεις πώς έκανε πριν από τόν πόλεμο;

ΚΑΝ. Ό χοντρός πού κρατάει τό σημειωματάριο, μπορεί νά 'ταν οδοντίατρος.

ΕΡ. Ίσως. Εύτυχώς πού δέν έχει μαζί του τόν τροχό τών δοντιών.

(Γελούν).

ZAN. (με βία). Μή χαμογελάτε. (Σταματούν νά γελάνε και τόν κοιτάζουν). Ξέρω, μπορείτε νά γελάτε σεις. Έχετε όλο τό δικαίωμα. Δέ μπορώ νά σας δώσω διαταγές. (Παύση). "Αν τό 'θερα πώς κάποτε θά ήμουν ό πιό άσημος άπ' όλους σας. (Παύση). Μά πώς μπορείται νά γελάτε!....

ΕΡ. Κάνουμε όπως μπορούμε.

ZAN. Άσφαλώς. Και ύποφέρει ή σκευήσή σας... Λοιπόν,

είχα παντρευτεί. Ἡ γυναίκα μου πέθανε στὴ γέννα. Δὲ σὰς τὸ
'χα πεί. Ἐκανα βόλτες στὸ διάδρομο τῆς κλινικῆς κι ἤξερα πὼς
λιὰ πεθάνει. Ἦθελα νὰ τὴ βοηθήσω, μὰ δὲ μπορούσα τίποτα νὰ
κάνω. Ἐκανα βόλτες, ἔστηνα τὸ αὐτί μου γιὰ ν' ἀκούσω φωνὲς
τίποτα. Δὲ φώναζε. Ἀκριβῶς ὅπως τώρα.

ΕΡ. Δὲ φταίμε...

ΖΑΝ. Οὐτε καὶ γώ. Θέλω νὰ βοηθήσω...

ΚΑΝ. Δὲ μπορείς τίποτα νὰ κάνεις.

ΖΑΝ. Τὸ ξέρω. (Παύση). Δυὸ ὥρες τώρα τὴν ἔχουν κάτω.
Κανέναν ἀπὸ σὰς δὲν κράτησαν δυὸ ὥρες.

ΕΡ. Ἐμεῖς φταίμε; Γυναίκα εἶναι, καὶ μὲ τίς γυναῖκες δια-
σπεδάζουν.

ΖΑΝ. (Ξεπτάει. Μὲ λύσσα). Θὰ ξανάρθω. Σ' ὀχτὼ μέρες.
σ' ἓνα μῆνα. Θὰ ξανάρθω. Θὰ τοὺς στήσω στὰ τέσσερα μὲ τοὺς
ἀνθρώπους μου.

ΕΡ. Εἶσαι τυχερὸς ἀφοῦ μπορείς νὰ τοὺς μισεῖς...

ΖΑΝ. Τύχη εἶναι αὐτό; τοὺς μισῶ γιὰ νὰ ξεχνάω.

(Περπατᾷ: λίγο. Ξαφνικὰ μιὰ σκέψη περνᾷ ἀπὸ τὸ μυα-
λό του. Τραβάει τὴ σόμπα κάτω ἀπὸ τὸ φεγγίτη).

ΚΑΝ. Μὰς κουράζεις. Τί πᾶς νὰ φτιάξεις;

ΖΑΝ. Θέλω νὰ τὸν ξαναδῶ πρὶν νυχτώσει.

ΕΡ. Ποῖόν;

ΖΑΝ. Τὸν Σορμιπέ.

ΕΡ. (Ἀδιάφορα). Ἄ!

(Ὁ Ζάν ἀνεβαίνει στὴ σόμπα καὶ κοιτάζει ἀπ' τὸ φεγγίτη).

ΖΑΝ. Ἀκόμα εἶναι ἐκεῖ. Θὰ τὸν ἀφήσουν νὰ σαπίσει ἐκεῖ.
Θέλετε ν' ἀνεβῆτε; Θὰ σὰς βοηθήσω.

ΚΑΝ.. Τί θὰ κερδίσουμε;

ΖΑΝ. Ναί... Τοὺς νεκροὺς μου τοὺς ἀφήγετε.

ΦΡΑΓ. Ἐγὼ θέλω νὰ δῶ.

ΕΡ. Δὲ σοῦ τὸ συμβουλευῶ.

ΦΡΑΓ. (Στὸν Ζάν). Βοηθήσέ με. (Ὁ Ζάν βοηθᾷ: τὸν
Φραγκίσκο ν' ἀνεβεί. Κοιτάζει ἀπ' τὸ φεγγίτη). Εἶναι... ἔχει
σπάσει τὸ κρανίο του. (Κατεβαίνει καὶ κάθεται: σὲ μιὰ γωνιὰ τρέ-
μοντας).

ΕΡ. (Στὸν Ζάν). Πολὺ ἄσχημα ἔκανες.

ZAN. Γιατί; Σας νόμιζα αρκετά σκληρούς για να μπορείτε να δείτε ένα πτώμα.

EP. Έγώ ίσως, όχι όμως ο μικρός. (Στόν Φραγκίσκο). Μή δίνεις σημασία. Αυτός τελείωσε πιά, είναι νεκρός. Κοίτα να κάνεις κουράγιο. Έχεις ακόμα δρόμο μπροστά σου.

ΦΡΑΓ. Σέ λίγο τὸ κεφάλι του θά 'ναι σὰ καὶ κείνου... Τὰ μάτια του...

EP. Μήν τὸν σκέπτεσαι. Δὲ θά 'σαι κεῖ γιὰ νὰ δεῖς τὸν ἑαυτὸ σου.

(Παύση. Ὁ Ζάν κάνει βόλτες πάνω κάτω. Ἰστέρα στέκεται μπροστά στὸν Ἑρρίκο καὶ τὸν Κανόρις).

ZAN. Ὅποτε πρέπει νὰ μοῦ θυγάλουι τὰ νύχια καὶ νὰ μοῦ τσακίσουν τὰ κόκκαλα γιὰ νὰ ξαναγίνουμε φίλοι;

KAN. Εἶμαστε φίλοι... πάντοτε...

ZAN. Ὅχι, τὸ ξέρεις πολὺ καλά. (Παύση). Ποιὸς σὰς εἶπε πὼς ἐγὼ δὲ θ' ἀντέξω; (Στόν Ἑρρίκο). Ἴσως νὰ μὴ φώναξα.

EP. Κι ὕστερα;

ZAN. Συγχωρήστε με. Δὲ μπορῶ νὰ σοπᾶνω.

EP. Ζάν, ἔλα κάθῃσε κοντὰ μας. (Ὁ Ζάν διστάζει μὰ κάθεται). Θὰ ἤσουν ὅπως ἐμεῖς ἂν βρισκόσουν στὴ θέση μας. Μὰ δὲν ἔχουμε τίς ἴδιες σκοτούρες. (Ὁ Ζάν σηκώνεται ἀπότομα).

Τί συμβαίνει;

ZAN. Δὲ μπορῶ νὰ ἡρεμήσω ὥσπου νὰ τὴν φέρουν.

EP. Βλέπετε; Ἀνησυχεῖς, σὲ τρώει ἡ ἀγωνία, εἴ! λοιπὸν εἶσαι ζωντανός.

ZAN. Σέρετε; Ἐκάνα ἕξη μῆνες γιὰ νὰ μπορέσω νὰ τῆς μιλήσω κι ὅταν τὰ βράδια τὴν ἀγκάλιαζα ἔσθην τὸ φῶς. Καὶ τώρα θά 'ναι δολόγυμνη ἀνάμεσά τους καὶ μὲ τὰ βρωμόχερά τους θὰ τὴ χαϊδεύουν.

EP. Καὶ μ' αὐτὸ; Τὸ μόνον ποὺ πιτίζει κάποιον ρόλο εἶναι: νὰ νικήσουμε.

ZAN. Τί νὰ νικήσουμε;

EP. Μὰ νὰ νικήσουμε. Εἶναι δυὸ παρατάξεις: ἡ μιὰ θέλει νὰ κάνει τὴν ἄλλη νὰ μιλήσει. (Γελάει). Εἶναι: ἡλίθιο. Μὰ εἶναι, δ,τ: μᾶς μένει. Ἄν μιλήσουμε, τὰ χάσαμε ὅλα. Βέβαια μὲ φέρανε στὸ σημεῖο νὰ φωνάξω, ἐμεῖς όμως βρισκόμαστε σὲ πλεονεκτικὴ θέση...

ZAN. Μοῦ εἶναι ἀδιάφορο... κερδίσοιμε... χάσοιμε.. Ἕναι γιὰ γέλια. Γιὰ σπέφου, ἐκείνη ἀληθινὰ ντρέπεται, ἀληθινὰ πο- νάει.

EP. Καί μ' αὐτό; Καί γώ ντράπηρα δταν μ' ἔκαναν νά φω- νάζω. Αὐτό ὁμως δέν κρατάει πολύ. Ἄ δέν μιλῆσει. τὰ χέρια τους δέ θά τήν ἀγγίξουν. Οἱ θρωμεροί!...

ZAN. Ἕναι ἄντρες καί τήν ἔχουν μέσ στα χέρια τους.

EP. Ἐντάξει. Κι ἂν θές νά ξέρεϊς τήν ἀγαπῶ τὸ ἴδιο καί γώ.

ZAN. Ἐσύ;

EP. Γιατί ὄχι; Ὅταν ἀνεδαίνατε τή σιάλα τὰ βράδια, δέν ἦταν καί τόσο εὐχάριστο. Τὸ φῶς, θυμάσαι, πολλές φορές σᾶς εἶ- χα παρακαλέσει νά τὸ σήνυετε...

ZAN. Τήν ἀγαπᾶς; Καί μπορεῖς νά μένεις ἔτσι ἡσυχος;

EP. Ὁ πόνος της μᾶς φέρνει κοντά - κοντά. Ἡ χαρὰ ποῖ τῆς ἔδινες μᾶς χώριζε. Σήμερα εἶμαι πιὸ κοντά της ἀπὸ σένα.

ZAN. Δέν εἶναι ἀλήθεια. Δέν εἶναι ἀλήθεια... Ἐμένα σκέ- πτεται καθὼς τήν πιλατεύουν. Γιὰ νά μὴ μὲ προδώσει ἀντέχει στὸν πόνο καί στή ντροπή.

EP. Ὅχι, θέλει νά κινήσει.

ZAN. Λές φέματα! (Παύση). Εἶπες δταν γυρίσω, στὰ μάτια μου δέ θά ὑπάρχει παρὰ μόνο ἀγάπη.

(Ἀκούγονται πατήματα στὸ διάδρομο).

EP. Ἐρχονται. Θά διαβάσεις μέσα στὰ μάτια της...

(Ἡ πόρτα ἀνοίγει. Ὁ Ἐρρίκος σηκώνεται δρθως).

ΣΚΗΝΗ II

Οἱ ἴδιοι, ἡ Λουκία.

(Ὁ Ζᾶν κι ὁ Ἐρρίκος τήν κοιτάζουν σιωπηλοί. Περνάει ἀ- νάμεσά τους ἀλύγιστη καί κάθεται στὸ ἐμπρὸς μέρος τῆς σκηνῆς. Παύση).

ΛΟΥΚΙΑ. Φραγκίσκο! (Ὁ Φραγκίσκος ἔρχεται καί κάθε-

ται: με τήν πλάτη στά γόνατά της). Μή μ' άγγίζεις. Δώσε μου τὸ παλτό τοῦ Σορμπιέ. (Ὁ Φραγκίσκος παίρνει τὸ παλτό). Ρίξτο μου στὶς πλάτες. (Τυλίγεται σφιχτά).

ΦΡΑΓ. Κρῶνεις;

ΛΟΥΚ. Ὁχι. (Παύση). Τί γίνεται; Γιατί με κοιτάνε; Γιατί δὲ λένε τίποτα;

ZAN. (Τὴν πλησιάζει ἀπὸ πίσω). Λουκία!

KAN. Ἄφησέ τη!

ZAN. Λουκία!

ΛΟΥΚ. (Μαλακά). Τί θέλεις;

ZAN. Μοῦ ὑποσχέθηκες πὼς μονάχα ἀγάπη θὰ ἔβλεπα στά μάτια σου.

ΛΟΥΚ. Ἀγάπη; (Στηρώνει θλιμμένα τοὺς ὤμους).

KAN. (Στὸ μεταξὺ ἐρίσκεται ὀρθιος). Ἄφησέ τη. Θὰ σοῦ μιλήσει σὲ λίγο.

ZAN. (Βίαια). Ἄσε με ἤσυχο. Εἶναι δική μου. Μὲ κάνετε ν' ἀηδιάζω, κουράστηκα. Μὲ σὰς δὲν ἔχω τίποτα νὰ πῶ. Ἀλλὰ δὲ θὰ μοῦ τὴν πάρετε. (Στὴ Λουκία). Μίλησέ μου. Δὲν εἶσαι σὰν αὐτούς. Δὲν εἶναι δυνατό νὰ τοὺς μοιάζεις. Ἀπάντησέ μου. Μὲ θέλεις ἀκόμα;

ΛΟΥΚ. Τώρα πιά... δὲ σὲ θέλω.

ZAN. Γλυκειά μου Λουκία.

ΛΟΥΚ. Δὲ θὰ ἴμαί πιά γλυκειά Ζάν.

ZAN. Δὲ μ' ἀγαπᾶς πιά;

ΛΟΥΚ. Δὲν τὸ ξέρω. (Κάνει ἓνα βῆμα πρὸς αὐτόν). Σὲ παρακαλῶ, μὴ μ' άγγίζεις. (Μὲ κάποια προσπάθεια). Σκέπτομαι πὼς πρέπει νὰ σ' ἀγαπᾶω ἀκόμα. Δὲ αἰστάνομαι ἕως ἔρωτα. (Μὲ κόπο). Δὲν αἰστάνομαι τίποτα πιά.

KAN. (Στὸν Ζάν). Ἔλα, λοιπόν.

(Τὸν τραβάει καὶ τὸν ὑποχρεώνει νὰ καθῆσει κοντά του).

ΛΟΥΚ. (Σὰ νὰ μονολογεῖ). Ὅλ' αὐτά δὲν ἔχουν μεγάλο ἐνδιαφέρον. (Στὸν Φραγκίσκο). Τί κάνουν;

ΦΡΑΓ. Κάθονται. Γυρίζουν τὴν πλάτη.

ΛΟΥΚ. Ἐντάξει. (Παύση). Πές σου πὼς δὲ μίλησα.

KAN. Τὸ ξέραμε Λουκία.

ΛΟΥΚ. Καλά. (Μακριά σιωπή. Ὑστερα ἀκούγονται θήματα σὸ διάδρομο. Ὁ Φραγκίσκος σηκώνεται φωνάζοντας). Τί σοῦ συμβαίνει; Ἄ! ναι, εἶναι ἡ σειρά σου. Κρατήσου γενναία. Κάντους νὰ ντρέπονται. (Τὰ θήματα πλησιάζουν. Ὑστερα ἀπομακρύνονται).

ΦΡΑΓ. (Κάθεται στὰ γόνατα τῆς Λουκίας). Δὲ μπορῶ πιά νὰ τὸ ἀντέξω. Δὲν τὸ μπορῶ...

ΛΟΥΚ. Κοίταξέ με! (Τοῦ σηκώνει τὸ κεφάλι). Πῶς φοβάσαι! Μὰ δὲ θὰ μιλήσεις. Ἀπάντησέ μου.

ΦΡΑΓ. Δὲν τὸ ξέρω. Μοῦ ἔμεινε λίγο θάρρος, ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ σὲ ξαναδῶ. Εἶσαι ἐδῶ, μὲ τὰ μαλλιά σου ἀνακατεμένα, μὲ τὸ μπλουζάκι σου σκουμένο, καὶ ξέρω πῶς σὲ πῆραν στὰ χέρια τους.

ΛΟΥΚ. (Βίαια). Δὲ μ' ἀγγιξαν. Κανένας δὲ μ' ἀγγιξε. Ἦσαν ἀπὸ πέτρα καὶ δὲν αἰσθάνθηκα τὰ χέρια τους. Τοὺς κοίταξα κατὰματα καὶ σκεπτόμουν: δὲ συμβαίνει τίποτα. (Μὲ πάθος). Ἦν ἔγινε τίποτα. Στὸ τέλος τοὺς προκαλοῦσα τρόμο. (Παύση). Φραγκίσκο, ἂν μιλήσεις θὰ μ' ἔχουν στ' ἀλήθεια ἰδιάσει. Θὰ λένε: «Τοὺς σπάσαμε». Καὶ θὰ γελᾶνε καθὼς θὰ τὸ θυμοῦνται. Θὰ λένε: «Μὲ τὴ μικρὴ περάσαμε ὥραϊα». Φραγκίσκο, πρέπει νὰ τοὺς ντριπιάσουμε. Μονάχα ἡ ἐλπίδα πῶς θὰ τοὺς ξαναδρῶ, μοῦ δίνει κουράγιο νὰ ζήσω. Ἄν μοῦ λείπε κι αὐτὴ, νὰ ἴσαι θέβαιος πῶς θὰ κρεμιόμουν ἀπ' τὸν φεγγίτη. Μοῦ ὑπόσχεσε νὰ μὴ μιλήσεις;

(Ὁ Φραγκίσκος, ἀμίλητος, σηκώνει τοὺς ὄμιους. (Σιωπή).

ΕΡ. (Μιθυσιστά). Λοιπὸν Ζάν; Ποιὸς εἶχε δίκιο; Θέλει νὰ νικήσει. Αὐτὸ εἶναι ὄλο...

ΖΑΝ. Πάψε! Γιατί θέλεις νὰ μοῦ τὴν πάρεις; Τὰ ἔχεις ὄλο. Θὰ πεθάνεις χαρούμενος καὶ περήφανος. Ἐγὼ δὲν ἔχω παρὰ αὐτὴ καὶ θέλω νὰ ζήσω!

ΕΡ. Δὲ ζητᾶω τίποτα κι οὔτε θέλω νὰ σοῦ τὴν πάρω.

ΖΑΝ. Λέγε, λέγε λοιπὸν. Ἐχεις κάθε δικαίωμα, ἀκόμα καὶ νὰ μὲ δατανίσεις. Πλήρωσε μπροστά. (Σηκώνεται). Πόσο εἶσαστε θέβαιοι γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας. Ἄρκει ὅμως νὰ πονέσει τὸ κορμί σας γιὰ νὰ ἔχετε ἡσυχὴ συνείδηση; (Ὁ Ἐρρίκος δὲν ἀπαντᾷ). Δὲν καταλαβαίνεις, λοιπὸν πῶς εἶμαι πιὸ δυστυχισμένος ἀπ' ὄλους ἑσάς;

ΦΡΑΓ. (Γυρίζει: απότομα). Χά... Χά...

ΖΑΝ. (Φωνάζει): 'Ο πιό δυστυχημένος!

ΦΡΑΓ. (Πετιέται δροθιος και πλησιάζει). Για κοιτάζετε τον! Μά για κοιτάζετε τον! 'Οπιό δυστυχημένος απ' όλους μας! Έφαγε, ήπιε κοιμήθηκε. Έχει λυτά τὰ χέρια του. Θα ξαναγυρίσει στη ζωή, θα ζήσει. Κι είναι ο πιό δυστυχημένος. Τί θέλεις λοιπόν; Να σε λυποῦνται; Βρωμερέ! . . .

ΖΑΝ. (Με σταυρωμένα τὰ χέρια). Πάει καλά . . .

ΦΡΑΓ. Στόν παραμικρό χτύπο, πετιέμαι, αλαφιάζω, στέγνωσε τ' όστόμα μου από την αγωνία. Μά ο πιό δυστυχημένος είναι αυτός. Έγώ θα πεθάνω χαρούμενος. (Μ' ένα ξέσπασμα). Θα σε κάνω να χαρείς, μη σκοτιζέσαι!

ΛΟΥΚ. (Πετιέται απότομα). Φραγκίσκο!

ΦΡΑΓ. Θα σε κάνω να νιώσεις πανικό! Θα σε κάνω να μοιραστείς τή χαρά μας!

ΖΑΝ. (Με βαθεία φωνή). Κάντο λοιπόν! Δεν ξέρεις πόσο τὸ θέλω!

ΛΟΥΚ. (Παίρνοντας τὸν Φραγκίσκο από τὸν ώμο). Τὸν τραβάει κοντά της). Κοίταξέ με στο πρόσωπο. Θα μιλήσεις; Θα τολμήσεις;

ΦΡΑΓ. 'Αν τολμήσω; Νὰ τὰ μεγάλα λόγια. Θα τὸν προδώσω. Αυτό είναι όλο. Είναι τόσο απλό. Μόλις έρθουν, θα ανοίξω τὸ στόμα μου, θα πῶ τ' όνομά του. Κι αυτό θα 'ναι σύμφωνο μ' ό,τι πιστεύω. Καθώς σᾶς βλέπω να τρέμετε μ' αυτή τή μανιακή έκφραση στο πρόσωπο, γελάω για τήν περιφρόνησή σας. (Παύση) 'Εγώ θα σε γλυτώσω Λουκία. Θα σᾶς αφήσουν ελεύθερους. Θα δεις.

ΛΟΥΚ. Τί να τήν κάνω τέτοια ζωή!

ΦΡΑΓ. 'Όχι, έμένα μ' άρέσει ή ζωή. 'Οποιαδήποτε ζωή. Η ντροπή ξεχνιέται όταν ζήσεις πολλά χρόνια.

ΖΑΝ. Δέ θα σου χαριστοῦν Φραγκίσκο. 'Εστω κι αν μιλήσεις.

ΦΡΑΓ. (Δείχνει τὸν Ζάν). Ναι, αλλά θα τὸν δῶ να υποφέρει και κείνος.

ΕΡ. (Σηκώνεται: και πάει πρὸς τή Λουκία). Νομίζεις πῶς θα μιλήσει;

ΛΟΥΚ. (Γυρίζει: στόν Φραγκίσκο και τὸν κοιτάζει με προσοχή). Ναι.

ΕΡ. Είσαι βέβαιη;

(Κοιτάζονται).

ΛΟΥΚ. (Ύστερα από άρκετό διαταγιά). Ναι.

(Ο Έρρίκος προχωρεί πρὸς τὸν Φραγκίσκο. Ο Κανόρις πετιέται καὶ στέκεται δίπλα στὸν Έρρίκο. Κοιτάζουν τὸν Φραγκίσκο).

ΕΡ. Δὲν εἶμαι δικαστὴς σου, Φραγκίσκο. Εἶσαι μικρὸς καὶ διὰ αὐτὰ ἦταν παραπάνω ἀπὸ τὶς δυνάμεις σου. Στὴν ἡλικία σου, σκέπτομαι, θὰ μλοῦσα καὶ γώ.

ΚΑΝ. Ἐσύ πληρώνεις τὸ λάθος μας. Δὲν ἔπρεπε νὰ σὲ πάρουμε μαζί μας. Μερικὰ πράγματα δὲν πρέπει νὰ τὰ διακινδυνεύει κανένας. Συγχώρησέ μας.

ΦΡΑΓ. (Κάνει ἕνα βήμα πίσω). Δηλαδή, τί θές νὰ πεις; Τί θὰ μὲ κάνετε;

ΕΡ. Φραγκίσκο, δὲν πρέπει ν' ἀνοίξεις τὸ στόμα σου. Θὰ σὲ σκοτώσουν ἔτσι κι ἄλλιως, τὸ ξέρεις. Τουλάχιστο νὰ μὴν πεθάνεις μὲ τὴ ντροπή.

ΦΡΑΓ. (Τρομοκρατημένος). Ἐντάξει. Δὲ θὰ μιλήσω. Ἄφηστε με ἤσυχο.

ΕΡ. Δὲν ὑπάρχει πιά ἐμπιστοσύνη. Ἐβροῦμε πὼς εἶναι τὸ ἀδύνατο σημεῖο μας καὶ τὸ ξέρουν κι αὐτοί. Θὰ σὲ στραπατσάρουν ὡπου νὰ μιλήσεις. Τὸ παιχνίδι μας εἶναι νὰ μὴ μιλήσεις.

ΖΑΝ. Μήπως φανταστήκατε πὼς θὰ σὰς ἀφήσω νὰ κάνετε ὅ,τι θέλετε; Μὴ φοβάσαι νεαρέ. Ἐχω λυτὰ τὰ χέρια καὶ θὰ σὲ βοηθήσω.

ΛΟΥΚ. (Ἐμποδίζοντάς τον νὰ περάσει). Ἐσύ τί ἀνακατεύεις;

ΖΑΝ. Εἶναι ἀδερφός σου

ΛΟΥΚ. Καὶ λοιπόν; Θὰ πεθάνει αὔριο.

ΖΑΝ. Τὸ λές αὐτὸ ἐσύ; Μὲ φοβίζεις.

ΛΟΥΚ. Πρέπει νὰ σωπάσει. Μὲ ὅποιο μέσο μποροῦμε. Δὲν ἔχει σημασία.

ΦΡΑΓ. Δὲ θὰ μὲ . . . (Κανένας δὲν ἀπαντᾷ). Μὰ σὰς ὀρκίζομαι πὼς δὲ θὰ μιλήσω. (Καμμιὰ ἀπάντηση πάλι). Λουκία, βοηθήσε με, ἐμπόδισέ τους! Δὲ θὰ μιλήσω, σὸ ὀρκίζομαι, δὲ θὰ μιλήσω. Τὸ ὀρκίζομαι σὲ σένα. Δὲ θὰ μιλήσω.

ZAN. (Μπαίνει δίπλα στον Φραγκίσκο). Δέ θα σέ πειράξει κανένας.

EP. Πότε θα 'ρθουν οί φίλοι μας στο χωριό, Ζάν;

ZAN. Τήν Τρίτη.

EP. Πόσοι θά 'ναι;

ZAN. Έξήντα.

EP. Έξήντα και σ' έμπιστεύτηκαν νά 'ρθουν εδώ την Τρίτη, νά φορήσουν σάν τά ποντίκια; Έ λοιπόν Ζάν ή εκείνοι ή αυτός. Διάλεξε.

ZAN. Δέν έχετε τó δικαίωμα νά μου ζητήσετε νά διαλέξω.

EP. Είσαι ó άρχηγός τους; Έμπρός λέγε. (Ό Ζάν διατάζει γιά λίγο, ύστερα άπομακρύνεται σιγά - σιγά. Ό Έρρίκος πλησιάζει τόν Φραγκίσκο).

ΦΡΑΓ. (Τόν κοιτάζει. Έστερα δάζει τίς φωνές).

Λουκία, σοήθεια! Δέ θέλω νά πεθάνω εδώ, όχι αύτή τή νύχτα! Έρρίκο, είμαι δεκαπέντε χρονώ. Άσε με νά ζήσω. Μή με σκοτώσεις μέσ στή νύχτα. (Ό Έρρίκος τού σφίγγει τó λαμβό). Λουκία! (Η Λουκία γυρίζει: άλλού τó κεφάλι της). Σάς μισώ δλους, δλους.

ΛΟΥΚ. Μικρό μου, φτωχό μου μικρό, μοναδική μου άγάπη.. συγχώρησέ μας. (Γυρίζει στους άλλους. Παύση). Κάντε γρήγορα.

EP. Δέ μπορώ. Μου 'χουν σχεδόν τσακίσει τίς παλάμες (Παύση).

ΛΟΥΚ. Τελείωσε;

EP. Πέθανε.

(Η Λουκία γυρίζει και παίρνει τó άψυχο σώμα τού Φραγκίσκου μέσα στά χέρια της. Άκουμπάει τó κεφάλι του στα γόνατά της. Μακριά παύση. Έστερα ó Ζάν άρχίζει νά μιλάει μέ θαθειά φωνή. Όλη ή συνομιλία γίνεται σιγά, μέ χαμηλή φωνή).

ZAN. Πού κατανήσατε! . . Γιατί δέ σκοτώθήκατε μ' δλους πούς άλλους; Μου προκαλείτε φρίκη.

EP. Αιστάνομαι μίσος γιά μένα τόν ίδιο.

ZAN. Σέ είκοσιτέσσερις ώρες θα γλυτώσεις άπό τόν έαυτό σου. Θα δλέπω όμως διαρκώς μπροστά μου αύτό τó παιδί πού μάτια σου ζητούσε χάρη και τή μουτσούνα σου καθώς τά χέρια

σου τοῦ ἔσφιγγαν τὸ λαϊμό. (Πηλσι:άζει. Τὸν Φραγκίσκο καὶ τὸν κοϊτάζει). Δεκαπέντε χρονῶ! Πέθανε μ' ἔλο τὸν τρόμο κι ἄλη τῆ φρίκη! (Πάει κοντὰ στὸν Ἑρρίκο). Κι ὅμως α' ἀγαποῦσε, κοιμόταν μὲ τὸ κεφάλι στὸν ὄμο σου. Σοῦ ἔλεγε: «Κοιμᾶμαι καλύτερα ὅταν εἶσαι ἐδῶ». (Παύση). Κάθαρια!

ΕΡ. (Στὸν Κανορίς καὶ τῆ Λουκία).

Μιλήστε, λοιπόν, μὴ μ' ἀφήνετε μόνο μου. Λουκία! Κανορίς! Τὸν σκοτώσατε μὲ τὰ χέρια μου. (Δὲ μιλάει κανεὶς. Γυρίζει στὸν Ζάν). Καὶ σὺ, ὁμολόγησέ το, ἐπὺ πού μὲ κατηγορεῖς, τί ἔκανες γιὰ νὰ μ' ἐμποδίσεις;

ΖΑΝ. (μὲ βία). Τί μποροῦσα νὰ κάνω. Τί μ' ἀφήσατε νὰ κάνω;

ΕΡ. Εἶχες λυτὰ τὰ χέρια, ἔπρεπε νὰ χτυπήσεις. (Μὲ πάθος). Ἄν χτυποῦσες ἂν μὲ χτυποῦσες ὥσπου νὰ ξεράσω αἷμα . . .

ΖΑΝ. Μήπως ἦμουν ἐλεύθερος; Μοῦ δέσατε τὰ χέρια... Μ' ἐκδιάζατε συνεχῶς. «Οἱ φίλοι σου;» μοῦ λέγατε. Καὶ χωρὶς νὰ μὲ ὑπολογίσετε θγάλατε τὴν ἀπόφασή σας, ψύχραιμα. Καὶ νὰ τῶρα πού μὲ κατηγορεῖται κι ἀπὸ πάνω. Βέβαια αὐτὸ εἶναι ἀρκετὰ βολικό. Ἄλλὰ εἶμαι ὁ μάρτυρας καὶ καταθέτω πῶς εἶσαστε δολοφῶνοι. (Παύση). Τὸν σκότωσες ἀπὸ ἐγωϊσμό.

ΕΡ. Ψέματα λές.

ΖΑΝ. Ἀπὸ ἐγωϊσμό, ναί! Τὸν κάνατε νὰ φωνάζει, καὶ τῶρα ντρέπεστε. Θέλεις νὰ ξεχάσεις τίς φωνές του. Καὶ νὰ κερδίσεις ἕναν ὠραῖο θάνατο. Τὸ ὁμολόγησες, θές νὰ ἴσαι νικητής.

ΕΡ. Ψέματα, Λουκία πές μου, πές του πῶς δὲν εἶναι ἀλήθεια. (Ἡ Λουκία δὲν ἀπαντᾷ. Ὁ Ἑρρίκος κάνει ἕνα βήμα πρὸς αὐτή). Πιστεύεις πῶς τὸν σκότωσα ἀπὸ ἐγωϊσμό;

ΛΟΥΚ. Δὲν ξέρω. (Παύση. Μὲ δυσκολία). Δὲν ἔπρεπε νὰ μιλήσει.

ΕΡ. Αἰστάνεσαι ἀηδία καὶ μίσος; Πές μου. Ἦταν ἀδερφός σου. Μονάχα ἐσὺ μπορεῖς ν' ἀμὲ καταδικάσεις. Μονάχα ἐσὺ ἔχεις τὸ δικαίωμα.

ΛΟΥΚ. Ἄ ὄχι, δὲ σὲ μισῶ. (Ὁ Ἑρρίκος θερίζει πῶς θέλει νὰ πλησιάσει τὸν Φραγκίσκο. Ἡ Λουκία φωνάζει: εἶα!α). Μὴν τὸν ἀγγίζεις.

Ὁ Ἑρρίκος γυρίζει ἀργά - ἀργά πρὸς τὸν Κανορίσ).

EP. Κανορίσ, ἐσύ δὲ φώναξες. Ὅσοσο ἤθελες νὰ πεθάνει.

Τὸν σκοτώσαμε ἀπὸ ἐγωισμό;

KAN. Δὲν αἰσθάνομαι καθόλου ἔτσι.

EP. Ἐγὼ όμως εἶμαι ἐγωιστής. Γι' αὐτὸ λές νὰ τὸν σκότωσα;

KAN. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ξέρεις ἐσύ.

EP. Ὁχι, δὲ μπορῶ πιά νὰ τὸ ξέρω. "Ὅλα ἐγίναν τόσο γρήγορα καὶ τώρα εἶναι νεκρός. (Ἀπότομα). Μὴ μ' ἀφήσετε μόνο μου. Δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ μ' ἀφήσετε μόνο μου. Ὅταν εἶδα σα τὰ χέρια γύρω ἀπὸ τὸ λαμὸ του, ἦταν σὰ νὰ σφίγγαμε ὅλοι μαζί τὰ χέρια μας. Ἀλλιῶς δὲ θὰ μπορούσα ποτέ...

KAN. Ἐπρεπε νὰ πεθάνει. Ἄν ἤμουν κοντύτερα θὰ τὸν σκότωνν ἐγώ. Ὅλα τ' ἄλλα πού μᾶς ραδιάζεις εἶναι κουταμάρες.

EP. Πάει καλὰ. (Πλησιάζει τὸ νεκρὸ. Στὴ Λουκία). Μὴ φοβᾶσαι, δὲ θὰ τὸ ἀγγίσω. (Σκύβει καὶ τὸν κοιτάζει πολλὴ ὥρα. Ὑστερα φεύγει). Ζάν, δταν ρίξαμε τὴν πρώτη μας χειροβομβίδα, πόσους ἄνηλθους ἔστησαν στὸν τοῖχο; (Ὁ Ζάν δὲν ἀπαντᾷ). Δώδεκα. Ἦσαν κι ἕνας ἀνήλικος μεταξύ τους, ὁ Νεστάς. Ἔτσι τὸν ἔλεγαν. Τὸν θυμάσαι; Εἶδαμε μαζί τις προκηρύξεις στὸν τοῖχο, στὴν δὸδ Μινίμ. Ὁ Σαμπονέλ ἤθελε νὰ παραδοθεῖ καὶ σὺ τὸν ἐμπόδισες.

ZAN. Κι ὕστερα;

EP. Ἀναρωτήθηκες ποτὲ γιατί τὸν ἐμπόδισες;

ZAN. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο.

EP. Ἴσως. Τόσο τὸ καλύτερο γιὰ σένα ἂν οἱ λόγοι ἦταν πὸ καθαροί. Μπόρεσες νὰ ἔχεις ἤσυχη συνείδηση. Ἀλλὰ ὁ Νεστάλ πέθανε. Δὲ θὰ ἔχω ἤσυχη τὴν συνείδησή μου ποτέ, ὡς τὴ στιγμή πού θὰ μὲ κολλήσουν στὸν τοῖχο μ' ἕνα πανὶ στὰ μάτια. Ὅσοσο γιατί θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχω καθαρὴ τὴ συνείδησή μου; Ὁ νεκρὸς ἔπρεπε νὰ πεθάνει.

ZAN. Δὲ θὰ θέλα νὰ ἐρίσκωμαι στὴ δική σου θέση.

EP. (Γλυκά). Δὲ μπορεῖς, Ζάν. Δὲ μπορεῖς οὔτε νὰ καταλέξεις οὔτε νὰ κατηγορήσεις.

(Μακριὰ σιωπὴ. Ὑστερα ἀκούγεται ἡ φωνὴ τῆς Λουκίας. Χαϊδεύει τὰ μαλλιά τοῦ Φραγκίσκου χωρὶς νὰ τὸν κοιτάζει. Γιὰ

πρώτη φορά μιλάει με δυνατή φωνή).

ΛΟΥΚ. Πέθανες κι όμως τα μάτια μου είναι στεγνά. Συχώ-
ρα με. Δεν έχω πιά δάκρυα. Κι ο θάνατος δεν έχει σημασία. "Ε-
ξω, βρίσκονται τριακόσιοι νεκροί, πεσμένοι στα χόρτα, κι εγώ θά
'μαι αβριο παγωμένη και γυμνή χωρίς ένα χέρι να μου χαϊδέφει
τά μαλλιά. Δεν παραπονιέμαι. Τό ξέρεις. 'Ακόμα κι ή ζωή δεν
έχει πολύ ενδιαφέρον. 'Αντίο, Ίκανες δε, τι μπορούσες. Κι αν στα-
μάτησες στη μέση του δρόμου, ήταν γιατί δεν είχες αρκετή δύνα-
μη. Κανένας δεν έχει τό δικαίωμα να σε καταδικάζει.

ZAN. Κανένας. (Μακριά σιγή. "Ερχεται και κάθεται κοντά
στη Λουκία). Λουκία! (Έκείνη κάνει μιιά αδιάφορη χειρονομία).
Μή με σπρώχνεις, άσε με να σε βοηθήσω.

ΛΟΥΚ. (μ' έκπληξη). Να με βοηθήσεις; Δεν έχω ανάγκη.

ZAN. Έχεις ανάγκη από βοήθεια. Φοβάμαι μη λυγίσεις.

ΛΟΥΚ. Θα κρατήσω ώς αβριο τό βράδι.

ZAN. Βρίσκεσαι σε μιιά υπέρνταση. Θα σπάσεις. Τό θάρρος
σου ξαφνικά θά σ' αφήσει.

ΛΟΥΚ. Γιατί ανησυχεις για μένα; (Τόν κοιτάζει). Λυπά-
σαι. Πάει καλά. Σε καταλαβαίνω όμως πώς δια τώρα είναι άπλά.
Θά σοϋ τά εξηγήσω κι ύστερα άφησέ με ήσυχη. 'Από τη στιγμή
πού πέθανε ο μικρός δέ με κρατάει τίποτα στη ζωή. Και δέ θα
μπορούσα να ζήσω ύστερα άπ' αυτό. Και τώρα, φύγε. Θα σ' απο-
χαιρετήσω όταν θα 'ρθουν να με πάρουν.

ZAN. "Αφησέ με να καθήσω κοντά σου. Δέ θα πώ λέξη αν
θές, μιιά θά 'μαι κοντά σου για να μη νιώθεις μόνη.

ΛΟΥΚ. Μόνη; Μαζί σου; "Ω Ζάν δεν κατάλαβες πώς τίποτα
δεν υπάρχει πιά πού να μας ενώνει.

ZAN. "Ωστε ξεχάσες την αγάπη μας;

ΛΟΥΚ. 'Αγαπούσες μιάν άλλη.

ZAN. Έσύ είσαι.

ΛΟΥΚ. Είμαι μιιά άλλη. Ούτε εγώ ή ίδια δέ θα αναγνώριζα
τόν έαυτό μου. Κάτι άλλαξε μέσα μου.

ZAN. 'Ισως. 'Ισως να 'σαι μιιά άλλη. Μά αυτή την άλλη την
αγαπώ και θα την αγαπώ κι αβριο, πεθαμένη. 'Εσένα. 'Εσένα α-
γαπώ Λουκία, λυπημένη ή χαρούμενη, νεκρή ή ζωντανή, έσένα.

ΛΟΥΚ. Πάει καλά, μ' αγαπάς. Και τί μ' αυτό;

ZAN. Καί σὺ μ' ἀγαπᾶς.

ΛΟΥΚ. Ναί. Ἀγαπούσα καὶ τὸν ἀδελφὸ μου πού τὸν ἄφησα νὰ πεθάνει. Ἡ ἀγάπη μας εἶναι τόσο μακριά, γιατί θές νὰ μοῦ μιλάς γι' αὐτή; Δὲ μοῦ κάνει τώρα πιά καμιὰ ἐντύπωση.

ZAN. Ψέματα λές. Τὸ ξέρεις καλά πὼς λές ψέματα. Εἶναι ἡ ἴδια μας ἡ ζωὴ, οὔτε λιγότερο οὔτε περισσότερο. Ὅσα ζήσαμε τὰ ζήσαμε μαζί.

ΛΟΥΚ. Ἡ ζωὴ μας, ναί. Τὸ μέλλον μας, ναί. Θὰ ζοῦσα περιμένοντάς σε, θὰ σ' ἀγαπούσα καὶ θὰ σέ περιμένα. Περιμένα τὸ τέλος τοῦ πολέμου γιὰ νὰ ῥθει ἐκείνη ἡ μέρα πού θὰ σέ παντρευόμουν μπροστά σ' ἕνα δλον τὸν κόσμο. Καὶ θὰ σέ περιμένα. τὰ βράδια. Τώρα δὲν ὑπάρχει τὸ μέλλον, δὲν περιμένω πιά παρὰ τὸ θάνατό μου καὶ θὰ πεθάνω μόνη. (Παύση). Ἄφησέ με, λοιπόν. Δὲν ἔχωμε τίποτα νὰ ποῦμε. Δὲν ὑποφέρω καὶ δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ παρηγοριές.

ZAN. Νομίζει πὼς θέλω νὰ σέ παρηγορήσω; Βλέπω δόσπεργα τὰ μάτια σου, καὶ ξέρω πὼς ἡ καρδιά σου εἶναι μιὰ κόλαση. Οὔτε μιὰ γκριμάτσα πόνου, οὔτε ἕνα δάκρυ. Σκέφτηκα ἑκατὸ φορές πόσο ὑποφέρεις γιὰ νὰ μὴ δείξεις πὼς ὑποφέρεις. Ἄσε με Λουκία νὰ σέ δοθήσω, νὰ σπάσει αὐτὸ πού σέ κάνει σκληρή. Γύρε λίγο τὸ κεφάλι σου τὸν ὦμο μου. Μίλησέ μου, πές κάτι, κοίταξέ με.

ΛΟΥΚ. Μὴ μ' ἐγγίζεις.

ZAN. Λουκία, ὅ,τι κι ἂν πεις, ὅ,τι κι ἂν κάνεις, τίποτα δὲ μπορεῖ νὰ μᾶς ἀλλάξει. Εἴμαστε δεμένοι σὰν ἕνας ἄνθρωπος. Οἱ δικοὶ σου πόνοι εἶναι καὶ δικοὶ μου. Ἀγάπη μου, ἐμπιστέψου σέ μένα καὶ πές ἡμεῖς ἀντὶ ἐγώ. Θὰ ὑποφέρουμε μεζὶ τὸ θάνατο. Ἄς μπορούσες νὰ βρεῖς ἕνα δάκρυ.

ΛΟΥΚ. (βίαια). Ἐνα δάκρυ; Μὰ τὸ μόνο πού ζητᾶω εἶναι νὰ μὲ πάρουν ἀπὸ δῶ, νὰ μὲ χτυπήσουν, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ μὴ μιλήσω, νὰ τοὺς ντροπιάσω ἑαυτοὺς, νὰ τοὺς φοβίσω. Ὅλα τ' ἄλλα μοῦ εἶναι ἀδιάφορα... Νὰ σέ περιμένω... ἡ ἀγάπη σου... τὸ κεφάλι αὐτὸ πού μὲ βαραίνει στὰ γόνατα... ἔλα... Θέλω νὰ ὑποφέρω φριχτὰ ἀπὸ τὸν πόνο, νὰ καῶ. ἀλλὰ νὰ μὴ μιλήσω. Νὰ τοὺς βλέπω νὰ προσέχουν τὴν κάθε μου κίνηση.

ZAN. (Μὲ κάποια ἀπογοήτευση). Δὲν εἶσαι πιά παρὰ μιὰ

ἔρημος γεμάτη ἐγωϊσμό.

ΛΟΥΚ. Μήπως φταίω ἐγὼ γι' αὐτό; Ἀκριβῶς μὲ πλήγωσαν στὸν ἐγωϊσμό μου. Τοὺς μισῶ ἀπάνταστα. Ἀλλά τί μπορῶ νὰ κάνω; Μὲ κρατᾶνε. Μὰ τοὺς κρατᾶω καὶ γώ. Αἰσθάνομαι πῶς κοντὰ σ' αὐτοὺς παρὰ σέ σένα. (Γελάει)! Ἐμεῖς! Αἰς νὰ λέω ἐμεῖς; Μήπως σοῦ λυώσανε τίς παλάμες σὰν τοῦ Ἑρρίκου; Ἐχεις πληγωμένα πόδια σὰν τὸν Κανορίς; Ἐλα, ἔλα, ἔλα αὐτὰ εἶναι μιὰ κωμωδία, τίποτα δὲν ὑπέφερες, τίποτα δὲν ἐνιωσες. Ὅλα τὰ φαντάζεσαι.

ZAN. Αὐωμένους παλάμες... Χά! Ἄν δὲ ζητᾶτε παρὰ αὐτὸ γιὰ νὰ ἴμαι δικὸς σας, ἀμέσως κίολας! (Ψάχνει γύρω τους, βρίσκει μιὰ σιδεριά, τὴν παίρνει. Ἡ Λουκία γελάει).

ΛΟΥΚ. Τί κάνεις ἐκεῖ;

ZAN. (Ἀπλώνει τὸ ἀριστερὸ του χέρι στὸ πάτωμα καὶ μὲ τὸ δεξιὸ πιάνει τὴ σιδεριά, καὶ τὸ χτυπάει). Κουράστηκα ν' ἀκούω γιὰ τοὺς ἀνυπόφορους πόνους σας, λὲς καὶ μιλούσατε γιὰ τίποτα χαρίσματα! Σὰς παρακολούθησα ἀρκετὰ, μὲ μάτια ἐνὸς φτωχοῦ συντρόφου. Ὅ,τι σὰς ἔκανεν μπορῶ καὶ μόνος μου νὰ τὸ κάνω. Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ τὸ ὑποφέρει.

ΛΟΥΚ. (γελάει). Καὶ δῶ ἀπέτυχες. Μπορεῖς νὰ σπᾶσεις τὰ κόκαλά σου, νὰ βγάλεις τὰ μάτια σου, μὰ θά τὸ ἔχεις ἀποφασίσει ἐπὶ ὁ ἴδιος. Ὁ πόνος θά ἴναι δικὸς σου. Ἐνῶ γιὰ μᾶς, ὁ κάθε πόνος εἶναι καὶ μιὰ πράξη βιασμοῦ, γιὰτὶ ἄλλοι μᾶς τοὺς προσάλεσαν. Γι' αὐτὸ δὲ θὰ μᾶς πληγιάσεις ποτέ.

(Παύση. Ὁ Ζαν πετάει τὴ σιδεριά καὶ κοιτάζει τὴ Λουκία. Ὑστερα σηκώνεται).

ZAN. Ἐχεις δίκιο. Δὲ μπορῶ νὰ σὰς φτάσω, εἴσατε μαζί κι ἐγὼ εἶμαι μόνος. Δὲν πρόκειται νὰ σαλέψω, οὔτε νὰ πῶ λέξη. Θὰ πάω νὰ κρυφτῶ σὲ μιὰ σκιά καὶ θὰ ξεχάσετε ἀκόμα κι ἂν ὑπάρχω. Νομίζω πῶς αὐτὴ εἶναι ἡ τύχη μου σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία, πῶς πρέπει νὰ τὴ δεχτῶ ὅπως δεχτήκατε τὴ δική σας. (Παύση). Ὡστόσο, μοῦ πέρασε μιὰ ἰδέα: Ἐφέρετε πῶς ὁ Πέτρος σκοτώθηκε κοντὰ στὴ σπηλιά τοῦ Σερόβ, ὅπου φυλάγαμε τὰ δπλα. Λοιπόν, ἂν μ' ἀφήσουν ἐλεύθερον θὰ πάω καὶ θὰ κρύψω τὰ δικὰ μου χαρτιά στὶς τσέπες του. Ὑστερα θὰ τὸν τραβήξω στὴ σπηλιά. Ὑπολογίστε τέσσαρις ὧρες, ἀπὸ τὴ τιγμὴ πού θὰ μ' ἀφήσουν ἐλεύθερον. Ἄν

Ξαναρχίσουν τις ανακρίσεις, πείτε τους πού βρίσκεται ή κρυψώνα μας. Έκείνοι θά νομίσουν πώς είμαι έγώ. Έτσι θά σάς αφήσουν δλους ελεύθερους. Και τώρα γειά σας.

(Πάει πρὸς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς. Παύση. Ὑστερα ἀκούγονται θήματα στὸ διάδρομο. Στὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας φαίνεται ἕνας στρατιώτης. Κρατάει ἕνα φανάρι, πού τὸ γυρίζει ἐδῶ καὶ κει γιὰ νὰ φωτίσει τὸ χῶρο).

ΣΤΡΑΤ. (Δείχνοντας τὸν Φραγκίσκο). Τί ἔπαθε αὐτός;

ΛΟΥΚ. Κοιμάται.

ΣΤΡΑΤ. (Στὸν Ζάν). Ἐλα. Ἐχεις νέα.

(Ὁ Ζάν διστάζει. Κοιτάζει τοὺς ἄλλους μὲ κάποια ἀπελπισία. Ὑστερα ἀκολουθεῖ τὸν στρατιώτη. Ἡ πόρτα ξανακλίνει).

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

Κανορίς, Ἐρρίκος, Λουκία.

ΛΟΥΚ. Γλιτώσε... εἰς τί λέτε;

ΚΑΝ. Νομίζω.

ΛΟΥΚ. Ἐντάξει. Γλιτώσαμε καὶ μεῖς ἀπὸ μιὰ ἔγνοια. Θά βρεῖ τοὺς φίλους του κι ἄλλα θά πᾶνε κλά. Γιὰ πλησιᾶστε. (Ὁ Ἐρρίκος κι ὁ Κανορίς πᾶνε κοντά της). Ἀκόμα πιὸ κοντά. Τώρα εἴμαστε μεταξύ μας, Τί σᾶς κρατάει καὶ δὲν ἔρχεστε πιὸ κοντά; (τοὺς κοιτάζει καὶ σὰ νὰ καταλαβαίνει συνεχίζει). Ἄ! (Παύση). Ἐπρεπε νὰ πεθάνει. Τὸ ξέρατε πὼς ἔπρεπε νὰ πεθάνει. Αὐτοὶ τὸν πύτωσαν, οἱ κάτω, μὲ τὰ δικά μας χέρια. Ἐλάτε... Εἶμαι ἡ ἀδελφή του καὶ νὰ ξέρετε ἀπὸ μένα πὼς δὲν εἶστε καθόλου ἔνοχοι. Ἀπλώστε τὸ χέρι σας ἀπάνω του. Ἄπ' τὴ στιγμή πού πέθανε, εἶναι δικός μας. Γοιτάξτε πὼς σκλήρηνε. Κρατάει στὸ κλειστό του στόμα τὸ μυστικὸ μας. Ἀκοιμηθστε τον.

ΕΡ. (Χαϊδεύει τὰ μαλλιά τοῦ Φραγκίσκου). Μικρὸ μου! Ἄτυχο παιδί!

ΛΟΥΚ. Σ' ἔκαναν νὰ φωνάζεις, Ἐρρίκο. Σ' ἀκουσα. Πρέπει νὰ αἰσθάνεσαι ντροπή.

ΕΡ. Ναί.

ΛΟΥΚ. Νιώθω τή ντροπή σου όπως και τή ζέση του κορμιού σου. Είναι και δική μου ντροπή. Σου έλεγα πώς αισιάνομαι μόνη, μα του έλεγα φέματα. Μαζί σας δέ νιώθω καθόλου μοναξιά. (Στόν Κανορίς). Έσύ δέ φώναζες. Κρίμα.

ΚΑΝ. Και γώ ντρέπομαι.

ΛΟΥΚ. Άλήθεια; Γιατί;

ΚΑΝ. Όταν φώναζε ο Έρρίκος, ένιωσα ντροπή.

ΛΟΥΚ. Έτσι... Σφιχτείτε άπάνω μου. Νιώθω τά χέρια σας, τους ώμους σας, ο μικρός είναι βαρύς στα γόνατά μου. Έτσι... Άδριο θά σπατάσω. Ά! πόσο θέλω νά σπατάσω. Γι' αυτόν, για μένα, για τόν Σορμπιέ, για μάς. Δέν είμαστε παρά ένας άνθρωπος.

ΑΓΛΑΙΑ

ΕΙΚΟΝΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

Ή αλλαία είναι κλειστή. Άκούγονται οι χοντρές φωνές τών στρατιωτών που τραγουδοῦν: «Άν όλοι οι κερατάδες είχαν κουδοῦνια...» Μέ τó άνοιγμα τής αλλαίας, φαίνεται μα άθουσα σχολείου. Είναι ή έπομένη μέρα. Πρωί: Ό Πελερέν πίνει καθισμένος σ' ένα θρανίο. Φαίνεται μεθυσμένος. Ό Λαντριέ στήν έδρα πίνει κι αυτός. Είναι στα κέρια. Ό Κλοσέ είναι όρθιος κοντά στο πάθυρο. Χασιμουριέται. Πότε - πότε ο Λαντριέ βάζει τά γέλια.

ΣΚΗΝΗ Ι

ΠΕΛΕΡΕΝ, ΛΑΝΤΡΙΕ, ΚΛΟΣΕ.

ΠΕΛ. Γιατί γέλας;

ΛΑΝ. (βάζει τó χέρι του σ' αἰτί του σά χωνί). Τι;

ΠΕΛ. Σου λέω γιατί γέλας;

- ΛΑΝ. (Δείχνει τὸ πικ - ἀπ καὶ φωνάζει). Μ' αὐτό.
 ΠΕΛ. Ἔ;
 ΛΑΝ. Ναί, τὸ θρίσκω διασκεδαστικό.
 ΠΕΛ. Γιατί;
 ΛΑΝ. Ἄν εἶχαν κουδούνια οἱ κερατάδες!..
 ΠΕΛ. Ἄ! Καλά! Δὲν ἄκουσα... (Πλησιάζει πρὸ γραμμί-
 φωνο).
 ΛΑΝ. (φωνάζει). Ἄστο! (Ὁ Πιερὲν γυρίζει τὸ κουμπί.
 Ἥσυχ(α). Βλέπεις;
 ΠΕΛ. (μονολογεῖ). Τί στὸ διάβολο βλέπω;..
 ΛΑΝ. Κρυώνω.
 ΠΕΛ. Κρυώνεις Ἰούλιο μήνα;
 ΛΑΝ. Σοῦ λέω πὼς κάνει κρύο. Δὲν καταλαβαίνεις τίποτα.
 ΠΕΛ. Μά τί μου ἔλεγες;
 ΛΑΝ. Τί;..
 ΠΕΛ. Μ' ἐκείνους τοὺς κερατάδες...
 ΛΑΝ. Ποιὸς μίλησε γιὰ κερατάδες;
 Κερατὰς εἶσαι ἐσύ. (Παύση). Πάω νὰ πάρω εἰδήσεις.
 ΚΛΟΣ. Δὲν ὑπάρχουν.
 ΛΑΝ. Δὲν ὑπάρχουν εἰδήσεις;
 ΚΛ. Δὲν εἶναι ὦρα ἀκόμα.
 ΛΑΝ. Θὰ δοῦμε. (Γυρίζει τὸ κουμπί. Μουσικὴ καὶ παρά-
 σιτα).
 ΠΕΛ. Μὰς ἐπρήξες τ' αὐτιά.
 ΛΑΝ. (κοιτάζει ἀγρια τὸ ραδιόφωνο). Καθάρματα! (Παύ-
 ση). Ἐντάξει, θὰ πιάσω Μπι - Μπι - Σί. Σὲ τί μέτρα εἶναι;
 ΠΕΛ. Στὰ εἰκοσιένα.
 (Ὁ Λαντριέ γυρίζει τὸ κουμπί. Ἀκούγεται μιὰ ἐκπομπὴ
 στὰ τσέχικα. Ὁ Λαντριέ ἀρχίζει νὰ τὸ κουνάει). Δὲ μπορεῖς νὰ
 τὰ πεις γαλλικά; (Κλείνει τὸ ραδιόφωνο). Ἄς πιῶ... (Ὁ Πι-
 ερὲν τοῦ προσφέρει ἕνα ποτήρι κρασί πρὸς τὸ πίνει μιὰ κι ἔξω).
 Τί στὸ διάβολο μὰς φέρανε ἐδῶ;
 ΠΕΛ. Τὸ ἴδιο εἶναι...
 ΛΑΝ. Ἦθελα νὰ μ' ἔστελναν στὸ μέτωπο.
 ΠΕΛ. Χμ!

ΛΑΝ. Ἀλήθεια, θά 'θελα νάμουνα στο μέτωπο. (Τραβάει τὸν Πελερέν ἀπ' τὸ σακκάκι). Μὴ σοῦ πέρασε ἡ ἰδέα πὺς φοδᾶμαι νὰ πεθάνω;

ΠΕΛ. Δὲν εἶπα τίποτα.

ΛΑΝ. Τί εἶναι ὁ θάνατος; Χμ! Τί εἶναι; "Ε! λοιπὸν αὔριο μεθαῦριο σὲ τρεῖς μῆνες πεθαίνομε. Κι' ὅστερα;

ΚΛ. (Ζωηρά). Δὲν εἶναι ἀλήθεια! "Όχι. Οἱ ἀγγλοι θὰ πέσουν στὴ θάλασσα.

ΛΑΝ. Στὴ θάλασσα; Θά σοῦ κάνουν μαῦρο τὸν τομπό, ἔνοια σου! Κτι μάλιστα ἐδῶ, μέσα σ' αὐτὸ τὸ χωριό. Θ' ἀνάφει τὸ τουφεκίδι στὴν ἐκκλησία, τὸ δημαρχεῖο, παντοῦ. Καὶ τότε τί θὰ κάνεις Κλοσέ; Θά κρυφτεῖς στὸ ὑπόγειο; Χά!.. Χά!.. Στὸ ὑπόγειο! Θά γίνεῖ πανηγύρι. (Στὸν Πελερέν). "Έτσι κι ἀλλιῶς θὰ πεθαίνομε... ἔχασα τὰ λογικά μου...

Λοιπὸν, αὐτοὺς τοὺς βρυχιάρηδες ἀπάνω, πρέπει νὰ τοὺς ταχτοποιήσουμε, δηλαδή, ὅτε κρύο, μοῦ κάνει, ὅτε ζέστη. Ὁ καθένας μὲ τὴ σειρά του. Αὐτὸ ξέρω ἐγώ. Σήμερα ἡ δικὴ τους. Αὔριο ἡ δική μας. Μήπως δὲν εἶναι φυσικό; Ἐγὼ τὸ εἶστω ἐντελῶς φυσικό. (Πίνει). Εἶναι ζῶα. (Στὸν Κλοσέ). Γιατί χασιουριάσαι;

ΚΛ. Βαριέμαι.

ΛΑΝ. Τότε πιές. Ἐγὼ δὲ βαριέμαι. Προτιμᾶς νὰ μᾶς παρακολουθεῖς γιὰ νὰ μὴν ξεχάσεις τίποτα στὴν ἀναφορὰ σῶν. (Γεμίζει ἓνα ποτήρι μὲ κρασί καὶ τὸ δίνει στὸν Κλοσέ). Πιές, λοιπὸν, πιές!

ΚΛ. Δὲ μπορῶ, ἔχω τὸ σκότι μου!

ΛΑΝ. Ἦ τὸ πίνεις ἢ στὸ χύνω στὰ μοῦτρα. (Παύση). Χά! Χά!.. (Ὁ Κλοσέ παίρνει τὸ ποτήρι καὶ πίνει). Ζῶα, ὅλοι εἶναι ζῶα, κι εἶναι καλύτερα ἔτσι. (Ἀκούγονται ἐθήματα. Κάποιος περπατᾶει τὴ σοφίτα. Κι οἱ τρεῖς κοιτάζουν τὸ ταβάνι. Μένουν σιωπηλοί. Ξαφνικά ὁ Λαντριέ γυρίζει, πᾶει στὴν πόρτα καὶ φωνάζει). Κορμπιέ! Κορμπιέ! (Ἐρχεται ἓνας στρατιώτης). Κάντους νὰ σωπάσουν. Αὐτοὺς ἐκεῖ πάνω. (Ὁ στρατιώτης φεύγει. Ὁ Λαντριέ ξανακλείνει τὴν πόρτα, καὶ γυρίζει κοντὰ στοὺς ἄλλους. Κι οἱ τρεῖς, μὲ τὰ πρόσωπα πρὸς τὸ ταβάνι ἀκούν σιωπηλοί). Θά χρειαστεῖ νὰ τοὺς ξαναδοῦμε. Κακιά μέρα ἢ σημερινή.

ΠΕΛ. Έχετε ανάγκη νά `μαι στήν ανάγκησιν;

ΛΑΝ. Τί είπες; ..

ΠΕΛ. Έλεγα πώς ό αρχηγός τους ίσως νά κρύβετε στο δάσος. Θά μπορούσα νά πάρω μαζί μου είκοσι άντρες και νά πάω νά τόν βρω.

ΛΑΝ (Τόν κοιτάζει). "Α! (Παύση. Έξακολουθούν νά ακούγονται θήματα από πάνω). Θά μείνω εδώ.

ΠΕΛ. Πάει καλά. (Στηκλώνει τούς ώηνους). Χάνουμε τόν καιρό μας.

ΛΑΝ. Ίσως, αλλά τόν χάνουμε μαζί. ("Αθελά του κοιτάζουν τó ταβάνι ενώ μιλάνε. Σέ λίγο τά θήματα σταματούσι).

ΚΛ. "Ωρα είναι νά φέρουν τόν μικρό.

ΛΑΝ. Τό μικρό; Τί μέ νοιάζει; γιά τόν μικρό; Τόν άλλο ήλω νά χάνουμε νά μιλήσει.

ΠΕΛ. Δέ θά μιλήσουν.

ΛΑΝ. Σου λέω πώς θά μιλήσουν. Είναι ζώα. Πρέπει νά ξέρεις νά τούς μεταχειριστείς. Ίσως δέν έπεσε όσο έπρεπε ξύλο. (Ακούγεται πάνω θόρυβος. Παύση. "Ο Λαντριέ είναι ικανοποιημένος). Τί σάς έλεγα; Νά πού ήσύχασαν. Τό ξύλο βγήκε άπ' τόν παράδεισο. (Δείχνουν ανακούφιση).

ΚΛ, Θά 'πρεπε ν' αρχίσουμε άπ' τόν μικρόν.

ΛΑΝ. Σύμφωνα. (Πάει ως τήν πόρτα. Φωνάζει). Κορμπιέ. (Σιωπή). Κορμπιέ. (Ακούγονται ειρηνικά θήματα στο διάδρομο. "Ο Κορμπιέ εμφανίζεται στην πόρτα). Πήγαινε νά μās φέρεις τόν μικρόν.

ΚΟΡ. Τόν μικρόν; Τόν σκότωσαν.

ΛΑΝ. Τί;

ΚΟΡ. Τόν σκότωσαν τή νύχτα. Τόν βρήκα, μέ τó κεφάλι του στα γόνατα τής αδελφής του. Μοσ είπαν, πώς κοιμόταν. Κι όμως ήταν κούλας κρύος. Στο λαιμό είχε δαχτυλιές.

ΛΑΝ. Καλά. Μπορείς νά φύγεις. ("Ο Κορμπιέ φεύγει. Σιωπή. "Ο Κλοσέ άθελά του τó πρόσωπο πρós τó ταβάνι).

ΠΕΛ. (Ξεσπάζοντας). Δώδεκα σφαίρες στο πετόι τους, κι άμέσως μάλιστα. Νά μήν τούς ξαναδούμε πιά.

ΛΑΝ. Πάψε. (Πάει στο ραδιόφωνο και γυρίζει ένα κομπιέ. Ακούγεται ένα άρυσ θάλς. Ύστερα ανεβαίνει στην έδρα και πι-

νει. Σαφηνικά ἀδειάζει τὸ ποτήρι του στὴν φωτογραφία τοῦ Πεταίν). Μᾶς κοιτάξεις, μὰ κάνεις τὸν ἀμέτοχο! Θυσιάζεσαι γιὰ τὴ Γαλλία, δίνεσαι δλοβλήτρος σ' αὐτὴν κι οὔτε σὲ νοιάζει γιὰ μᾶς. Μπῆχες στὴν Ἱστορία ἐσὺ. Καὶ μεῖς στὴ λάμπη. Κάθαμα! (Τὸ πετάει καὶ τὸ ποτήρι).

ΚΛ. Λαντριέ!

ΛΑΝ. Γράψε κι αὐτὸ στὴν ἔκθεσί σου. (Παύση. Ἦσυχάζει μὲ δυσκολία. Σανάρχηται στὸν Πελερέν). Δώδεκα φαῖρες στὸ πετσὶ τους. Θὰ ἦταν τόσο εὐκολο! Θὰ ἦταν αὐτὸ πού θὰ παρακαλοῦσαν. Τὸ καταλαβαίνεις;

ΠΕΛ. Τόσο τὸ καλύτερο γι' αὐτοὺς, ἂν αὐτὸ παρακαλοῦν. Μὰ ἂς τελειώνουμε, νὰ μὴν τοὺς ξαναδοῦμε.

ΛΑΝ. Δὲ θέλω νὰ πεθάνουν χωρὶς νὰ μιλήσουν.

ΠΕΛ. Δὲν ἔχουν τίποτα πιά νὰ μᾶς πουν. Ἐδῶ κι εἰκοσιτέσσερις ὥρες πού τοὺς ἔχουμε στὰ χέρια μας, ὁ ἀρχηγός τους θὰ τὸ σκασε μ' ὅλη του τὴν ἡσυχία.

ΛΑΝ. Δὲ μὲ νοιάζει ὁ ἀρχηγός τους. Θέλω νὰ μιλήσουν.

ΠΕΛ. Κι ἂν δὲ μιλήσουν;

ΛΑΝ. Μὴ σκοτίζεσαι.

ΠΕΛ. Κι ἂν δὲν μιλήσουν;

ΛΑΝ. (Φωνάζει). Σοῦ εἶπα μὴ σκοτίζεσαι.

ΠΕΛ. Ἐντάξει. Φέρτους.

ΛΑΝ. Φυσικά, θὰ τοὺς φέρω. (Μένει ἀκίνητος. Ὁ Κλοσὲ σκάει στὰ γέλια).

ΚΛ. Ἴσως εἶναι μάρτυρες. (Ὁ Λαντριέ πάει ὡς τὴν πόρτα).

ΛΑΝ. Φέρ' τους.

ΚΟΡ. (Φαίνεται στὴν πόρτα) Καὶ τοὺς τρεῖς;

ΛΑΝ. Ναί, καὶ τοὺς τρεῖς. (Ὁ Κορμπιὲ φεύγει).

ΠΕΛ. Θὰ μπορούσες ν' ἀφήρεις ἀπάνω τὸ κορίτσι. (Ἀκούγονται βήματα στὸ πάνω πάτωμα).

ΛΑΝ. Κατεβαίνουν. (Πάει στὸ ραδιόφωνο καὶ τὸ κλείνει). Ἄς μᾶς πουν πού εἶναι ὁ ἀρχηγός τους καὶ γλυτώνουν τὴ ζωὴ τους.

ΚΛ. Λαντριέ, εἶσαι τρελλός!

ΛΑΝ. Πάψε, σοῦ λέω!

ΚΛ. Προτιμοῦν δέκα φορές νὰ πεθάνουν!

ΛΑΝ. Δέ μ' ἐνδιαφέρει τί προτιμοῖν. Ἐγὼ θέλω νὰ τοὺς τρα-
χίσω. Δέ μποροῦν νὰ μοῦ κάνοῦν τὸν μάρτυρα.

ΚΛ. Ξέρεις, δὲ θὰ μπορέσω νὰ τοὺς ἀκούω. Δὲν πρέπει νὰ
ζήσουν καὶ νὰ θυμῶνται ὅ,τι ἔγινε ἐδῶ.

ΛΑΝ. Μὴ σὲ νοιάζει. Ἄν προδώσουν τὸν ἀρχηγό τους αὐ-
τοὶ οἱ ἴδιοι θὰ προσπαθήσουν νὰ τὸ ξεχάσουν. Νά τοι! ἔρχονται.

(Ὁ Πελερέν πετιέται ὀρθῶς καὶ κρύβει ἀπὸ τὴν ἔδρα τὸ
μπουκάλι καὶ τὰ ποτήρια. Περιμένουν νὰ ῥθουν οἱ τρεῖς, ἀκίνη-
τοι, ὀρθοί).

ΣΚΗΝΗ II

Οἱ ἴδιοι. Ἡ Λουκία, ὁ Ἑρρίκος, ὁ Κανaris καὶ τρεῖς στρα-
τιῶτες.

Κοιτάζονται σιωπηλοί.

ΛΑΝ. Τί τὸν κάνατε τὸν μικρὸ πού ἦτανε μαζί σας; (Κίτριμιά
ἀπάντησι).

ΠΕΛ. Δολοφόνοι!

ΛΑΝ. Πάψε. (Στοὺς ἄλλους). Ἦθελε νὰ μιλήσει; Καὶ σεῖς
τοῦ βουλώσατε τὸ σῶμα;

ΛΟΥΚ. (Βίαια). Δὲν εἶναι ἀλήθεια. Δὲν ἤθελε νὰ μιλήσει.
Κανaris δὲν ἤθελε νὰ μιλήσει.

ΛΑΝ. Καὶ λοιπόν;

ΕΡ. Ἦταν πολὺ νέος. Δὲν ἔξιζε τὸν κόπο νὰ ὑποφέρει.

ΛΑΝ. Ποῖος ἀπὸ σας τὸν στραγγάλισε;

ΚΑΝ. Ὅλοι ἀποφασίσαμε μαζί κι' εἴμαστε συνπεύθυνοι.

ΛΑΝ. Καλά. (Παύση). Ἄν δώσετε τὴν πληροφορία πού σας
ζητάμε θὰ σώσετε τὴ ζωὴ σας.

ΚΛ. Λαντριέ.

ΛΑΝ. Σοῦ εἶπα νὰ σιωπάσει. (Στοὺς ἄλλους). Δέχετε; (Παύ-
ση). Λοιπόν; Ναι ἢ ὄχι; (Σιωπὴ. Ὁ Λαντριέ δὲν ξέρει τί νὰ
κάνει). Ἀρνιόσατε; Δίνετε τρεῖς ζωὲς γιὰ νὰ σώσετε μία; Τί
δολακεία! (Παύση). Σας προσφέρω τὴ ζωὴ. Τὴ ζωὴ! Κουκαθή-

κατε; (Σιωπή. Ἡ Λουκία προχωρεῖ πρὸς αὐτούς).

ΛΟΥΚ. Κερδίσαμε! Κερδίσαμε! Αὐτὴ ἡ στιγμή μᾶς ξεπληρώνει πολλὰ πράγματα. Ὅτι ἤθελα νὰ ξεχάσω αὐτὸ τὸ βράδι, εἶμαι υπερήφανη νὰ τὸ θυμοῦμαι. Μοῦ σκίσατε τὴ ρόμπκ. (Δείχνει τὸν Κλοσέ). Αὐτὸς ἐδῶ μοῦ κρατοῦσε τὶς γόμπες. (Δείχνει τὸν Λαντριέ). Αὐτὸς μοῦ κρατοῦσε τὰ χέρια. (Δείχνει τὸν Πελερέν). Κι αὐτὸς μὲ διάζε. Μπορῶ νὰ τὸ πῶ, μπορῶ νὰ τὸ φωνάζω, μὲ διάσατε καὶ ντρέπεστε τώρα. Πλύθηκα. Ποῦ εἶναι οἱ δαχτυλιές σας; Ποῦ εἶναι οἱ τινάλιες σας; Ποῦ εἶναι τὸ μαστίγιό σας; Καὶ τώρα μᾶς παρακαλάτε νὰ ζήσουμε; Ἔ! Ὄχι! Κάντε ὅτι θέλετε. Φτάστε ὡς τὸ τέλος.

ΠΕΛ. Ἄρκει!.. Βαρᾶτε τους.

ΛΑΝ. Σταθεῖτε. Πελερέν, δὲν ξέρω πόσον καιρὸ θὰ εἶμαι ἀκόμα προϊστάμενός σας, μὰ ὅσο εἶμαι ἐγὼ θὰ διατάζω.

ΚΑΝ. Ἐνα λεπτό. Ἄν δεχτοῦμε, ποιὸς μᾶς δεδαιώνει: πῶς θὰ μᾶς χαρίζετε τὴ ζωὴ;

ΛΑΝ. Ἐχετε τὸ λόγο μου.

ΚΑΝ. Ναι... τέλος πάντων θὰ τὸ παίξουμε κορόνα - γράμματα. Καὶ τί θὰ μᾶς κάνετε;

ΛΑΝ. Θὰ σᾶς παραδώσουμε στὶς γερμανικὲς ἀρχές.

ΚΑΝ. Καὶ κείνο: θὰ μᾶς τουφεκίσουν.

ΛΑΝ. Ὅχι. Θὰ τοὺς ἐξηγήσω τὴν περίπτωσή σας.

ΚΑΝ. Καλά. (Παύση). Θὰ τὸ δεχθῶ ἂν οἱ φίλοι: μου μοῦ τὸ ἐπιτρέφουν.

ΕΡ. Κανονίς!

ΚΑΝ. Μπορῶ νὰ κουδεντιάσω μαζί τους; Νομίζω πῶς θὰ μποροῦσα νὰ τοὺς πείσω.

ΛΑΝ. (τὸν κοιτάζει δίσπιστα). Γιὰ τί πράγμα θὰ τοὺς μιλήσεις; Φοδοῦνται τὸν θάνατο;

ΚΑΝ. Ναι.

ΛΟΥΚ. Εἶσαι δειλός.

ΛΑΝ. Καλά. (Στοὺς στρατιῶτες). Ἐσὺ στὸ παράθυρο. Ἐσὺ στὴν πόρτα. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι φεύγουμε. Ἐχεις ἓνα τέταρτο καιρὸ. (Ὁ Λαντριέ, ὁ Πελερέν κι ὁ Κλοσέ φεύγουν ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πόρτα).

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

ΚΑΝΟΡΙΣ, ΛΟΓΚΙΑ, ΕΡΡΙΚΟΣ.

(Στήν ἀρχή αὐτῆς τῆς σκηνῆς, ἡ Λουκία μένει αὐπηγλή καὶ φαίνεται σὰ νὰ μὴν παίρνει μέρος σ' ὅ,τι γίνεται γύρω τῆς).

.. Ὁ Κανορίσ πάει ὡς τὸ παράθυρο καὶ ξαναγυρίζει. ἸΔησιάζει τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς μιλάει μὲ χαμηλὴ φωνή, ζυγηρά.

ΚΑΝ. Ὁ ἥλιος πάει νὰ βασκλέψει. Ἴσως βρέξει... Μά, γιὰ σταθεῖτε. Τρελαθήκατε; Μὲ κοιτᾶτε σάν καὶ νὰ πρόκειται νὰ παραδώσω τὸν ἀρχηγό. Θέλω νὰ τοὺς στείλω στὴ σπηλιά τοῦ Σερβάξ, ὅπως μᾶς εἶπε ὁ Ζάν. (Παύση. Γελάει). Μπορεῖ νὰ μᾶς χτύπησαν, μὰ εἴμαστε ἀκόμα χρήσιμοι. (Παύση). Λοιπόν, πρέπει νὰ μιλήσουμε. Δὲ μπορούμε νὰ διακινδυνέψουμε τρεῖς ζωές. Εἶναι κρίμα. (Παύση. Γλυκά). Γιατί θέλετε νὰ πεθάνετε; Σὲ τί θὰ ὠφελοῦσε; Ἀπαντήστε μου, λοιπόν. Σὲ τί θὰ ὠφελοῦσε;

ΕΡ. Σὲ τίποτα.

ΚΑΝ. Λοιπόν;

ΕΡ. Κουράστηκα.

ΚΑΝ. Καὶ ἐγὼ πῶς πολὺ. Εἶμαι δεκαπέντε χρόνια μεγαλύτερος ἀπὸ σένα καὶ μ' ἔχουν σακατέψει. Κι' ἂν ζήσω, ἡ ζωὴ μου δὲν θ' ἀξιῶσει καὶ πολλὰ.

ΕΡ. (Μαλακά). Μήπως φοβάσαι τὸ θάνατο;

ΚΑΝ. Ὅχι, δὲν τὸν φοδᾶμαι. Μά δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ πεθάνουμε γιὰ τὸ τίποτα.

ΕΡ. Ἄ! καὶ γιατί; Γιατί ὄχι; Μοῦ τσάκισαν τὰ χέρια καὶ μοῦ χάραξαν τὸ δέρμα. Μήπως δὲν πλήρωσα ἀρκετά; Κι' ὅμως νικήσαμε. Γιατί πρέπει νὰ ξαναρχίσω τὴ ζωὴ μου δεῦν μπορῶ νὰ πεθάνω μόνος μου;

ΚΑΝ. Πρέπει νὰ βοηθήσουμε τοὺς φίλους μας.

ΕΡ. Ποιοὶ φίλοι μας; Ποῦ;

ΚΑΝ. Παντοῦ.

ΚΑΝ. Λοιπόν, νά τὸ σκάσουμε...

ΕΡ. Ἐσὺ νά τὸ σκάσεις; Σ' αὐτὰ τὰ χάλια;

ΚΑΝ. Ἄν δὲ μπορέσω ἐγώ, θά μπορέσεις ἐσύ...

ΕΡ. Μὲ πιθανότητα ἓνα στὰ ἑκατό.

ΚΑΝ. Αὐτὸ, ἔστω, πρέπει νά τὸ παίξουμε. Κι ἂν δὲν τὸ σκάσουμε, σκέψου πόσοι ἄλλοι ἔχουν ἀνάγκη στὰ ἀλατιρωχεῖα. Ἄρρωστοι, γέροι, γυναῖκες πού δὲν ἀντέχουν στὰ χτυπήματα. Κι ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ βοήθεια.

ΕΡ. Ἄκουσε, δταν εἶδα τὸν μικρὸ κατάχαμα πανιασμένον, σκέφθηκα: ἐντάξει, ὅ,τι ἔκανα ἔκανα, δὲν παραπονιέμαι καθόλου. Σὲ λίγες ὥρες θά πεθάνω. (Παύση. Βάζει τὶς φωνές). Δὲ θέλω νά ζήσω. Δὲ θέλω νά γλυτώσω, Κανόρις, ἀφοῦ πέθανε ὁ μικρός. Καὶ θά ἴναι τόσο εὐκολο. Ὅστε τὶς κάννες τῶν τουρφεκιῶν τοὺς δὲ θά προλάβουμε ν' ἀντικρύσουμε.

ΚΑΝ. Δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νά πεθάνουμε γιὰ τὸ τίποτα.

ΕΡ. Καὶ γιατί νά ζήσω; Αὐτοὶ θά μᾶς σπάσουν τὰ κίκαλα. Παντοῦ σκοτεινά. (Κοιτάζει ἀπ' τὸ παράθυρο). Ἔχεις δίκιο. Θά βρέξει.

ΚΑΝ. Ὁ οὐρανὸς σκεπάστηκε μὲ σύννεφα. Θά βρέξει γιὰ καλά.

ΕΡ. (Ξαφνικά). Δὲν ἦταν παρὰ ἓνας ἐγωϊσμός.

ΚΑΝ. Τί σημασία μπορεῖ νά ἔχει; Ἐπρεπε νά πεθάνει.

ΕΡ. Θά μὲ βασανίζει: σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ ἢ ἀμφιβολία. Σ' ὅλες τὶς στιγμὲς τῆς ζωῆς μου, θ' ἀναρωτιέμαι ἂν ἔκανα καλά. (Παύση). Δὲ μπορῶ, δὲ μπορῶ νά ζήσω!

ΚΑΝ. Τί ἱστορίες! Ἔχεις τόσα πολλὰ νά κάνεις γιὰ τοὺς ἄλλους. Θά τὰ ξεχάσεις ὅλ' αὐτά. (Παύση). Ἄκουσε Ἐρρίκο, ἂν πεθάνεις σήμερα, βάζεις τελεία σ' ὅλα. Καὶ τὸν μικρὸ τὸν σκότωσες ἀπὸ ἐγωϊσμό. Καὶ αὐτὸ θά ἴναι γιὰ πάντα.

ΕΡ. Καὶ λοιπόν;

ΚΑΝ. Τίποτα δὲν πάει χαμένο. Στὸ τέλος τῆς ζωῆς σου θά κριθεῖς ἀπ' ὅλες σου τὶς πράξεις. (Παύση). Ἄν ἀφήσεις νά σε σκοτώσουν, ἐνῶ θά μπορούσες νά ζήσεις, θά ἴναι παράλογο... (Παύση). Νά τοὺς καλέσω;

ΕΡ. (Δείχνει τὴ Λουίζα). Ἄς ἀποφασίσει.

KAN. "Ακουσες Λουκία;

ΛΟΥΚ. Ν' αποφασίσω τι; "Α! ναι... "Ε! λοιπόν, αποφάσι-
σα. Πές τους πώς δὲ θὰ μιλήσουμε κι ἄς κάνουν γρήγορα.

KAN. Κι οἱ φίλοι μας, Λουκία;

ΛΟΥΚ. Δὲν ἔχω πιά φίλους. (Προχωρεῖ πρὸς τοὺς στρατιώ-
τες). Πηγαίνεται νὰ τοὺς φωνάξω. Δὲ θὰ μιλήσουμε.

KAN. (ἀκολουθώντας τη. Στους στρατιώτες). Μᾶς μένουν
πέντε λεπτά. Περιμένετε. (Τὴν ὀδηγεῖ στὸ μπρὸς μέρος τῆς σκη-
νῆς).

ΛΟΥΚ. Πέντε λεπτά, ἐντάξει. Καὶ τί ἐλπίζεις; Νὰ με πεί-
σεις μέσα σὲ πέντε λεπτά;

KAN. Ναι.

ΛΟΥΚ. Εἶσαι καλὴ καρδιά. Ἄγνος. Ἐσὺ μπορεῖς νὰ ζήσεις,
ἔχεις ψυχὴ συνείδηση. Σὲ χτύπησαν δόβαια, μὰ αὐτὸ εἶναι ὄλο.
Ἐμένα ἔμωσ με ταπεινώσαν καὶ κώθω φρίκη δταν σκέπτομαι τὸ
κορμί μου. (Γυρίζει στὸν Ἐρρίκο). Καὶ σὺ, ποὺ κάνεις νάζια γιὰ-
τι σκότωσες ἕναν μικρὸν, θυμᾶσαι πὼς αὐτὸς ἦταν ἀδελφός μου;
Καὶ πὼς δὲν εἶπα λέξη; Πῆρα τὸ βάρος ὀλόκληρο πάνω μου. Καὶ
μόνο ἀν πεθάνω θὰ σβῆσει αὐτὸ τὸ βάρος. "Αντε στὸ διάβολο, λοι-
πόν! Ζήστε ἀφοῦ μπορεῖτε νὰ τὰ ὑποφέρετε ὀλ' αὐτὰ. Ἐγὼ μισῶ
τὸν ἴδιο μου τὸν ἑαυτό, κι εὐχομαι νὰ πεθάνω... καὶ νὰ μὴ μεί-
νει τίποτα ἀπὸ μένα.

ΕΡ. Δὲ θὰ σ' ἐγκαταλείψω Λουκία. Κι ὁ,τι αποφάσισες θὰ
γίνει.

(Παύση).

KAN. Τότε πρέπει νὰ σᾶς σώσω, κι ἄς μὴ τὸ θέλετε.

ΛΟΥΚ. Θὰ μιλήσεις;

KAN. Πρέπει.

ΛΟΥΚ. (βία). Θὰ τοὺς πῶ πὼς λὲς φέματα καὶ πὼς ὄλα
εἶναι φανταστικά. (Παύση). "Αν ἤξερα πὼς θὰ μᾶς προδώσεις,
νομίζεις πὼς θὰ σᾶς ἀρῆνα νὰ ἴγγιξετε τὸν μικρό;

KAN. Ὁ ἀδελφός σου ἤθελε νὰ προδώσει τὸν ἀρχηγό. Ἐγὼ
θέλω νὰ τοὺς ξεγελάσω.

ΛΟΥΚ. Τὸ ἴδιο εἶναι. Θὰ κώσουν τὸν ἴδιο θρίαμβο.

KAN. Λουκία, ἀρῆσες λοιπόν ἀπὸ ἐγω-σμὸ νὰ σκοτώσουν τὸν
Φραγκίσκο;

ΛΟΥΚ. Χάνεις τὸν καιρὸ σου Δὲ θὰ μὲ κάνεις νὰ νιώσω τύψεις.

Ἔνας στρατιώτης. Μένουν δυὸ λεπτά.

ΚΑΝ. Ἐρρίκο!

ΕΡ. Θὰ κάνω ἔτι ἀποφασίσει.

ΚΑΝ. (Στὴ Λουκία). Σ' ἔξη μῆνες θὰ φοβίσουν σὲ κάποιον ὑπόγειο μὲ μιὰ χειροβομβίδα κι ἄλλα θὰ ξεχαστοῦν. Τὰ ἄλλα μόνο παίζουν ρόλο. Ὁ κόσμος κι αὐτὸ πού κάνεις στὸν κόσμο. Οἱ φίλοι μας... Κι αὐτὸ πού κάνεις γι' αὐτούς.

ΛΟΥΚ. Εἶμαι μόνη, στέγνωσα. Δὲ σιέπτομαι παρὰ τὸν ἑαυτὸ μου.

ΚΑΝ. (γλυκά). Δὲ λυπάσαι γιὰ τίποτα;

ΛΟΥΚ. Γιὰ τίποτα. Ὅλα ἔχουν πεθάνει πιά.

ΚΑΝ. Τότε, λοιπόν...

(Κάνει μιὰ χειρονομία πού δείχνει σαρματάδαρη. Προχωρεῖ πρὸς τοὺς στρατιώτες. Κεῖνη τῆ στιγμῆ ἀρχίζει ἡ βροχή. Ὅσο πάει καὶ δυναμώνει.

ΛΟΥΚ. (μὲ ἐκπληξη). Τί εἶναι; (Μὲ βαρεῖα φωνή). Ἄ! ἔρεχει! (Πάει ὡς τὸ παράθυρο καὶ κοιτάζει τὴ βροχή). Τρεῖς μῆνες... χω νὰ τὴν ἀκούσω. (Παύση). Θεέ μου, σ' ἔλο αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ καιρὸς ἦταν τόσο ὠραῖος!.. Εἶναι τρομερό! Δὲν τὸ θυμάμαι πιά... Νόμιζα πὺς θὰ ζοῦσα συνεχῶς μὲ τὸν καυτὸν ἥλιο. (Παύση). Τί ὠραῖα πού ἀκούγεται. Κι ἡ γῆ θὰ ποτίσει. (Τὰ χεῖλη τῆς τρέμουν). Δὲ θέλω... δὲ θέλω... δὲ μπορῶ...

(Ὁ Ἐρρίκος κι ὁ Κανόρις ἔρχονται κοντὰ τῆς).

ΕΡ. Λουκία!

ΛΟΥΚ. Δὲ θέλω νὰ κλάψω... θὰ γίνω ζῶο. (Ὁ Ἐρρίκος τὴν παίρνει στὰ χέρια του). Ἄφησέ με! (Φωνάζει). Μ' ἄρεσε νὰ ζῶ... ἀγαποῦσα τὴ ζωή. (Γέρνει α' ἀναφυλλητὰ στὸν ὦμο τοῦ Ἐρρίκου).

Στρατιώτης. (προχωρεῖ). Λοιπόν; Εἶναι ὦρα.

ΚΑΝ. (κοιτάζει τὴν Λουκία). Πήγγαινε πὲς τοὺς πὺς θὰ μιλήσουμε.

(Ὁ στρατιώτης φεύγει. Παύση).

ΛΟΥΚ. (συνέρχεται). Εἶναι ἀλήθεια; Θὰ ζήσουμε; Πῶς

τό 'θελα. Κοιτάζτε με... Γελάστε μου. Έχω τόσον καιρό νά δω ἕνα χαμόγελο. Κανορίς, πές μου, κάναμε καλά;

ΚΑΝ. Ναι, αὐτό ἔπρεπε νά κάνουμε. Πρέπει νά ζήσουμε (Προχωρεῖ πρὸς τὸν ἄλλο στρατιώτη). Πήγαινε καὶ σὺ νά τοὺς πεις πῶς θά μιλήσουμε...

ΣΚΗΝΗ ΙΓ

Οἱ ἴδιοι, ὁ Λαντριέ, ὁ Πελερέν κι ὁ Κλοσέ.

ΛΑΝ. Λοιπόν;

ΚΑΝ. Στὸ δρόμο τῆς Γρενόβλης, στὸ 42 χιλιόμετρο, στρίβετε δεξιά. Σὲ καμμιά πενηνταριά μέτρα, μέσα σὸ δάσος, θά βρεῖτε μιὰ σπηλιά. Ἐκεῖ κρύβετε ὁ ἀρχηγός μας μὲ τὰ πυρομαχικά.

ΛΑΝ. (στοὺς στρατιώτες). Δέκα ἄντρες γρήγορα. Νά φύγουν ἀμέσως. Τὸν θέλω ζωντανόν. (Παύση). Ὅδηγεῖστε τοὺς ἀπάνω.

(Οἱ στρατιῶτες παίρνουν τοὺς κρατούμενους. Ὁ Κλοσέ διατάζει. Ὑστερὰ τοὺς ἀκολουθεῖ).

ΣΚΗΝΗ ΙΔ

Λαντριέ, Πελερέν καὶ Κλοσέ.

ΠΕΛ. Πιστεύεις πῶς εἶπαν τὴν ἀλήθεια;

ΛΑΝ. Φυσικά. Εἶναι ζῶα. (Κάθεται σὸ γραφεῖο). "Εἰ λοιπὸν τοὺς κάναμε νά μιλήσουν. Τοὺς εἶδες πῶς θγῆκαν; (Ἐρχετα ὁ Κλοσέ. Φιλικά). Κλοσέ, τί γνώμη ἔχεις; τοὺς λυγίσαμε;

ΚΛΟΣ. (τρίβει τὰ χέρια του ἀφηρημένος). Ναι... ναι... μάλλον.

ΠΕΛ. (στὸν Λαντριέ). Θά τοὺς ἀφήσεις;

ΛΑΝ. Ἀσφαλῶς... (Ξαφικὰ ἀκούηεται ἕνα αὐτόματο). Τί συμβαίνει; (Ὁ Κλοσέ γελάει κυνικά). Κλοσέ ἐν ἔχεις...

(Ὁ Κλοσὲ κάνει μιὰ χερνονομία ἀδιάφορη).

ΚΛΟΣ. Σκέφτημα ἀνθρωπιστικά...

ΛΑΝ. Βρωμερὸ κάθαρμα!

(Ἀκούγεται δεύτερη ριπή).

ΠΕΛ. Τουλάχιστο νὰ μὴ μείνει ὁ τρίτος.

ΛΑΝ. Δὲν τὸ ἤθελα αὐτό...

ΠΕΛ. Πῶς θὰ ζήσει ἂν τὸν ἀφήσουμε τὸν τρίτο;

ΚΛ. Σ' ἓνα λεπτὸ δὲ θὰ ξέρει κανένας τί ἔγινε. Μόνο ἐμεῖς.

(Ἀκούγεται καὶ τρίτη ριπή).

ΛΑΝ. (κάθεται μ' ἀνακούφιση). Οὐφ! (Ὁ Κλοσὲ πάει στὸ
ράδιο καὶ γυρίζει τὸ κουμπὶ).

Α Υ Λ Α Ι Α

Τ Ε Λ Ο Σ

ΖΑΝ ΠΩΛ ΣΑΡΤΡ

ΝΕΚΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΤΑΦΟ

.... Η ζωή μας, ναι. Το μέλλον μας, ναι. Θα ζούσα περιμένοντάς σε, θα σ' αγαπούσα και θα σε περίμενα. Περίμενα το τέλος του πολέμου για να 'ρθει εκείνη η μέρα που θα σε παντρευόμουν μπροστά σ' όλο τον κόσμο. Και θα σε περίμενα τα βράδια. Τώρα δεν υπάρχει μέλλον, δεν περιμένω πια παρά το θάνατό μου και θα πεθάνω μόνη. Άφησέ με λοιπόν...

Δεν έχουμε τίποτα να πούμε.

Δεν έχω ανάγκη από παρηγοριές...

